

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.держ.упр., проф.
_____Наталія БОНДАРЧУК
« ____ » _____ 2026 р.**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

**Освітньо-професійна програма «Менеджмент»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Ступінь вищої освіти: Бакалавр**

Здобувачка

Поліна ІГНАТЬЄВА

**Науковий керівник,
к.е.н., доцентка**

Олеся ЛЕБЕДЕНКО

Дніпро – 2026

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: менеджменту і маркетингу

Кафедра: менеджменту, публічного управління та адміністрування

Освітня-професійна програма: «Менеджмент»

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Освітній ступінь: «Бакалавр»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри,
д.держ.упр., проф.

Наталія БОНДАРЧУК
«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

ІГНАТЬЄВІЙ ПОЛІНІ ДМИТРІВНІ

1. Тема роботи **«Удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрного підприємства»**, керівник роботи **Лебеденко Олеся Василівна, к.е.н., доцентка**, затверджені наказом ректора ДДАЕУ від «___» _____ 2026 р. № ____.
2. Термін подання студентом роботи – 7 червня 2026 року.
Вихідні дані до роботи: Річні звіти СФГ «Вершина» (Кам'янський район, Дніпропетровська область) за 2021–2025 роки, виробничо-фінансові плани господарства, дані бухгалтерської та статистичної звітності, матеріали оперативного обліку використання ресурсів, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань управління ресурсним забезпеченням аграрних підприємств..
3. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань які потрібно розкрити).** 1. Теоретичні основи управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрного підприємства. 2. Аналіз стану ресурсного забезпечення та ефективності використання ресурсного потенціалу СФГ «Вершина». 3. Удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ «Вершина». 4. висновки та пропозиції.
4. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).** 1. Загальна організаційна структура управління СФГ «Вершина» (схема). 2. Динаміка основних показників виробничо-господарської діяльності СФГ «Вершина». 3. Структура земельних угідь та показники землезабезпеченості господарства. 4. Структура товарної продукції СФГ «Вершина» за основними видами сільськогосподарської продукції. 5. Динаміка основних економічних показників ефективності діяльності підприємства. 6. Аналіз забезпеченості та використання трудових ресурсів господарства. 7. Прогноз зміни основних економічних показників після впровадження запропонованих заходів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: «14» вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор. №	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми, об'єкта дослідження та розробка плану кваліфікаційної роботи.	Вересень 2025 року	
2.	Збір вихідних матеріалів щодо діяльності СФГ «Вершина»	Жовтень - грудень 2025 року	
3.	Опрацювання літературних джерел та написання 1-го розділу роботи.	Січень - лютий 2026 року	
4.	Аналіз ресурсного забезпечення та ефективності діяльності СФГ «Вершина», написання 2-го розділу.	Березень - квітень 2026 року	
5.	Розробка заходів з удосконалення управління ресурсним забезпеченням та написання 3-го розділу.	Травень 2026 року	
6.	Формування висновків, списку джерел, додатків та остаточне оформлення роботи.	Травень 2026 року	
7.	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу до захисту роботи	Червень 2026 року	

Здобувачка

(підпис)

Поліна ІГНАТЬЄВА

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Олеся ЛЕБЕДЕНКО

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	7
1.1. Сутність, склад та роль ресурсного забезпечення у виробничій діяльності аграрних підприємств	7
1.2. Особливості управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрного підприємства	16
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СФГ «ВЕРШИНА»	25
2.1. Організаційно-економічна характеристика господарства	25
2.2. Дослідження рівня забезпеченості та ефективності використання виробничих ресурсів підприємства	36
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СФГ «ВЕРШИНА»	47
3.1. Оптимізація планування та використання виробничих ресурсів у СФГ «Вершина»	47
3.2. Удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням та підвищення ефективності виробничої діяльності господарства	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних реаліях функціонування вітчизняного агропромислового комплексу результативність виробничих процесів безпосередньо лімітується обсягами сформованого ресурсного потенціалу та рівнем менеджменту його використання. Ескалація ринкового суперництва, макроекономічна турбулентність, висхідний ціновий тренд на засоби виробництва, а також кумулятивний тиск безпекових загроз, кліматичних аномалій та блокування транспортних шляхів імперативно вимагають розробки й упровадження інноваційних моделей адміністрування ресурсопотоків агровиробників.

Ресурсне забезпечення є однією з основних передумов ефективного функціонування будь-якого аграрного підприємства, оскільки саме ресурси формують матеріальну основу виробничого процесу та визначають можливості досягнення запланованих результатів. До складу ресурсного забезпечення належать земельні, трудові, матеріальні, технічні, фінансові та інформаційні ресурси, раціональне використання яких безпосередньо впливає на обсяги виробництва продукції, рівень витрат, продуктивність праці та прибутковість господарської діяльності.

Особливого значення проблема управління ресурсним забезпеченням набуває для малих і середніх аграрних підприємств, які мають обмежені фінансові можливості та змушені працювати в умовах високої невизначеності. За таких умов важливим завданням стає забезпечення максимально ефективного використання наявних ресурсів, удосконалення процесів їх планування, контролю та оптимізації. З огляду на це, обґрунтування напрямів підвищення ефективності менеджменту ресурсного забезпечення виробничих процесів в агробізнесі набуває вагомого значення, поєднуючи в собі як науково-теоретичний інтерес, так і високу прикладну цінність.

В дослідженнях роботи базовим об'єктом виступає селянське (фермерське) господарство «Вершина» Кам'янського району Дніпропетровської

області. Основним напрямом діяльності господарства є вирощування зернових, зернобобових та олійних культур. Підприємство обробляє достатньо великий обсяг сільськогосподарських угідь та здійснює низку супутніх видів діяльності, пов'язаних із післяурожайною доробкою продукції, торгівлею зерном, вирощуванням овочевих культур та переробкою сільськогосподарської сировини. У 2025 році дохід господарства склав 6293,7 тис. грн, а рівень рентабельності діяльності досяг 44,87 %, що свідчить про наявний потенціал подальшого розвитку за умови вдосконалення системи управління виробничими ресурсами.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінювання поточного стану управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ «Вершина» та формування прикладних рекомендацій щодо його модернізації задля максимізації фінансово-економічних результатів суб'єкта господарювання.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- дослідити теоретичні засади управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрних підприємств;
- здійснити організаційно-економічний аналіз діяльності СФГ «Вершина»;
- оцінити рівень забезпеченості підприємства виробничими ресурсами та ефективність їх використання;
- виявити основні проблеми та резерви підвищення ефективності управління ресурсним забезпеченням господарства;
- розробити заходи щодо удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження - процес менеджменту ресурсним забезпеченням у виробничій системі суб'єктів аграрного бізнесу.

Предмет дослідження - сукупність теоретико-методологічних засад та прикладних інструментів формування, функціонування й модернізації системи операційного управління ресурсними потоками СФГ «Вершина».

Методологічний інструментарій дослідження сформовано на основі поєднання загальнонаукових підходів та спеціальних методів економічної науки.

Досягнення поставленої мети й розв'язання визначених завдань забезпечено шляхом застосування таких прийомів пізнання: за допомогою методів аналізу й синтезу систематизовано теоретичні підходи до управління процесами ресурсозабезпечення агробізнесу. Економіко-статистичний інструментарій та порівняльний аналіз дали змогу об'єктивно оцінити динаміку показників діяльності підприємства та виявити резерви підвищення ефективності його ресурсного потенціалу. Візуалізація аналітичних масивів, проектування оновленої системи менеджменту та розрахунок майбутніх параметрів прибутковості здійснені із застосуванням графічного, розрахунково-конструктивного методів, а також підходів економічного обґрунтування.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань управління ресурсами підприємства, статистичні матеріали, фінансова та виробнича звітність СФГ «Вершина», а також результати власних аналітичних досліджень і розрахунків автора.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення процесів планування, контролю та використання виробничих ресурсів у діяльності СФГ «Вершина». Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання земельних, трудових та матеріально-технічних ресурсів, зниженню виробничих витрат, зростанню продуктивності праці та покращенню фінансових результатів господарства.

Структура та обсяг роботи. Структурно випускна кваліфікаційна робота сформована за класичним принципом і включає вступну частину, три взаємопов'язані розділи основного змісту, резюмуючі висновки з практичними пропозиціями, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг рукопису становить 68 сторінок комп'ютерного тексту, а бібліографічний опис дослідження охоплює 44 найменування наукових праць та нормативно-правових актів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність, склад та роль ресурсного забезпечення у виробничій діяльності аграрних підприємств

В умовах сучасної економічної кон'юнктури результативність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання критично визначається ступенем його забезпечення необхідними чинниками виробництва та рівнем оптимізації їх експлуатації. Для аграрних підприємств питання ресурсного забезпечення набуває особливого значення, оскільки результати виробничої діяльності визначаються не лише якістю управлінських рішень, а й наявністю достатнього обсягу земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових та інформаційних ресурсів. Саме тому ресурсне забезпечення виступає однією з ключових складових системи управління підприємством і є важливою передумовою досягнення високих виробничих та економічних результатів [5].

У науковому дискурсі дефініція «ресурсне забезпечення» позиціонується як багатоаспектна економічна категорія, що відображає інтегральний процес акумулювання, залучення, алокації та експлуатації факторів виробництва, необхідних для стабільного функціонування суб'єкта господарювання. При цьому у поглядах дослідників спостерігається диверсифікація акцентів щодо сутності цього феномену. Частина авторів трактує ресурсне забезпечення крізь призму системного підходу — як структурований масив активів, що капіталізуються для реалізації стратегічних та оперативних орієнтирів фірми. Інша група науковців схиляється до процесного підходу, визначаючи його як комплекс управлінських інструментів та регуляторних дій, спрямованих на гарантування ритмічності й безперервності технологічних циклів.

З економічної точки зору ресурсне забезпечення доцільно трактувати як систему формування, залучення, розподілу та ефективного використання всіх видів ресурсів підприємства, спрямовану на досягнення запланованих результатів господарської діяльності та забезпечення його сталого розвитку. Такий підхід дозволяє розглядати ресурсне забезпечення не лише як сукупність ресурсів, а й як важливий управлінський процес, що охоплює планування потреб у ресурсах, організацію їх використання, контроль ефективності та прийняття управлінських рішень щодо їх оптимізації.

Важливим аспектом дослідження є визначення місця ресурсного забезпечення в системі управління підприємством. Ресурсне забезпечення виступає складовою загальної системи менеджменту та взаємодіє з усіма її елементами. Воно забезпечує реалізацію виробничої, фінансової, маркетингової та інноваційної діяльності підприємства, формуючи необхідну основу для досягнення стратегічних цілей розвитку [6].

Аналіз наукових підходів до визначення сутності ресурсного забезпечення підприємства дозволяє виділити декілька основних напрямів його трактування, характеристику яких наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Основні підходи до трактування сутності ресурсного забезпечення підприємства

Підхід	Характеристика
Ресурсний	Розглядає ресурсне забезпечення як сукупність матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів підприємства
Процесний	Визначає ресурсне забезпечення як процес формування, розподілу та використання ресурсів
Системний	Трактує ресурсне забезпечення як взаємопов'язану систему ресурсів та управлінських механізмів
Стратегічний	Пов'язує ресурсне забезпечення з досягненням довгострокових цілей розвитку підприємства
Комплексний	Поєднує ресурсну базу підприємства та механізми управління її використанням

Дані таблиці свідчать, що сучасні наукові підходи до розуміння ресурсного забезпечення не обмежуються лише характеристикою наявних ресурсів. Все

більшого поширення набуває комплексний підхід, відповідно до якого ресурсне забезпечення розглядається як інтегрована система управління ресурсами, спрямована на підвищення ефективності функціонування підприємства.

Ресурсне забезпечення є невід'ємною складовою процесу реалізації основних функцій менеджменту. На етапі планування визначаються потреби підприємства в ресурсах та джерела їх залучення. Функція організації забезпечує розподіл ресурсів між структурними підрозділами та напрямками діяльності. Мотивація спрямована на забезпечення ефективного використання ресурсів персоналом підприємства. Контроль передбачає оцінювання результативності використання ресурсів та своєчасне виявлення відхилень від запланованих показників.

Узагальнення взаємозв'язку ресурсного забезпечення з основними функціями менеджменту та результатами діяльності підприємства представлено на рис. 1.1.

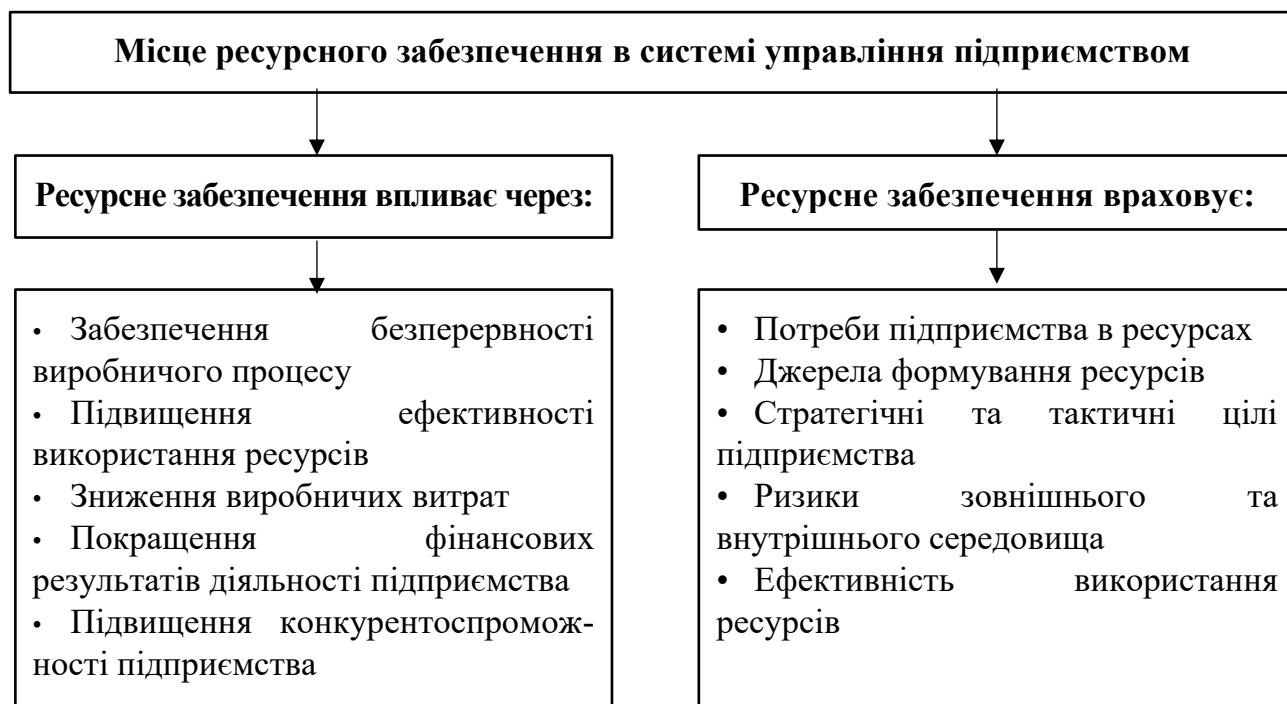

Рис. 1.1. Місце ресурсного забезпечення в системі управління підприємством

Як видно з рис. 1.1, ресурсне забезпечення займає центральне місце між системою управління підприємством та результатами його діяльності. Саме

через ефективне використання земельних, трудових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів забезпечується досягнення виробничих та економічних цілей підприємства.

Ресурсне забезпечення виступає фундаментальною складовою функціонування аграрного підприємства та визначає можливості досягнення ним стратегічних і поточних цілей. Його економічна сутність полягає не лише у формуванні необхідної ресурсної бази, але й у забезпеченні ефективного управління процесами залучення, розподілу та використання ресурсів. В умовах посилення конкуренції та зростання впливу зовнішніх ризиків саме якість управління ресурсним забезпеченням стає одним із вирішальних факторів підвищення ефективності виробничої діяльності аграрних підприємств і забезпечення їх сталого розвитку.

Виробнича діяльність аграрного підприємства ґрунтується на використанні сукупності взаємопов'язаних ресурсів, які забезпечують можливість здійснення виробничого процесу та отримання кінцевих результатів господарювання. Саме рівень забезпеченості підприємства необхідними ресурсами, а також ефективність їх використання визначають обсяги виробництва продукції, продуктивність праці, величину виробничих витрат і фінансові результати діяльності. В умовах сучасного розвитку аграрного сектору питання раціонального використання ресурсів набуває особливого значення через зростання вартості матеріально-технічних засобів, обмеженість фінансових ресурсів та необхідність забезпечення конкурентоспроможності виробництва [8].

У науковій літературі виробничі ресурси розглядаються як сукупність матеріальних і нематеріальних елементів, що залучаються підприємством для здійснення господарської діяльності та досягнення поставлених цілей. Особливістю аграрного виробництва є значна залежність результатів діяльності від наявності та якості природних ресурсів, насамперед земельних угідь, які виступають одночасно предметом і засобом праці.

До основних виробничих ресурсів аграрного підприємства належать земельні, трудові, матеріально-технічні, фінансові та інформаційні ресурси. Кожна з цих груп має власне функціональне призначення та особливості використання в процесі виробництва сільськогосподарської продукції.

Для кращого розуміння складу виробничих ресурсів аграрного підприємства їх класифікацію наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація виробничих ресурсів аграрного підприємства

Вид ресурсів	Основні складові	Значення для виробничої діяльності
Земельні	Рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища	Формують основу виробництва сільськогосподарської продукції
Трудові	Керівники, спеціалісти, виробничий персонал	Забезпечують виконання виробничих і управлінських функцій
Матеріально-технічні	Техніка, обладнання, будівлі, насіння, добрива, ПММ	Створюють матеріальну основу виробничого процесу
Фінансові	Власний та позиковий капітал, прибуток, кредити	Забезпечують фінансування діяльності підприємства
Інформаційні	Дані, програмне забезпечення, цифрові системи управління	Сприяють підвищенню якості управлінських рішень

Наведена класифікація свідчить про комплексний характер ресурсного забезпечення аграрного підприємства. Виробничий процес може бути ефективним лише за умови збалансованого використання всіх видів ресурсів та забезпечення їх взаємодії.

Слід зазначити, що між окремими видами ресурсів існує тісний взаємозв'язок. Недостатня забезпеченість хоча б одним видом ресурсів може негативно вплинути на ефективність використання інших ресурсів та знизити загальні результати діяльності підприємства. Саме тому сучасна система управління передбачає комплексний підхід до формування та використання ресурсного потенціалу підприємства.

Структуру виробничих ресурсів аграрного підприємства узагальнено на рис. 1.2.

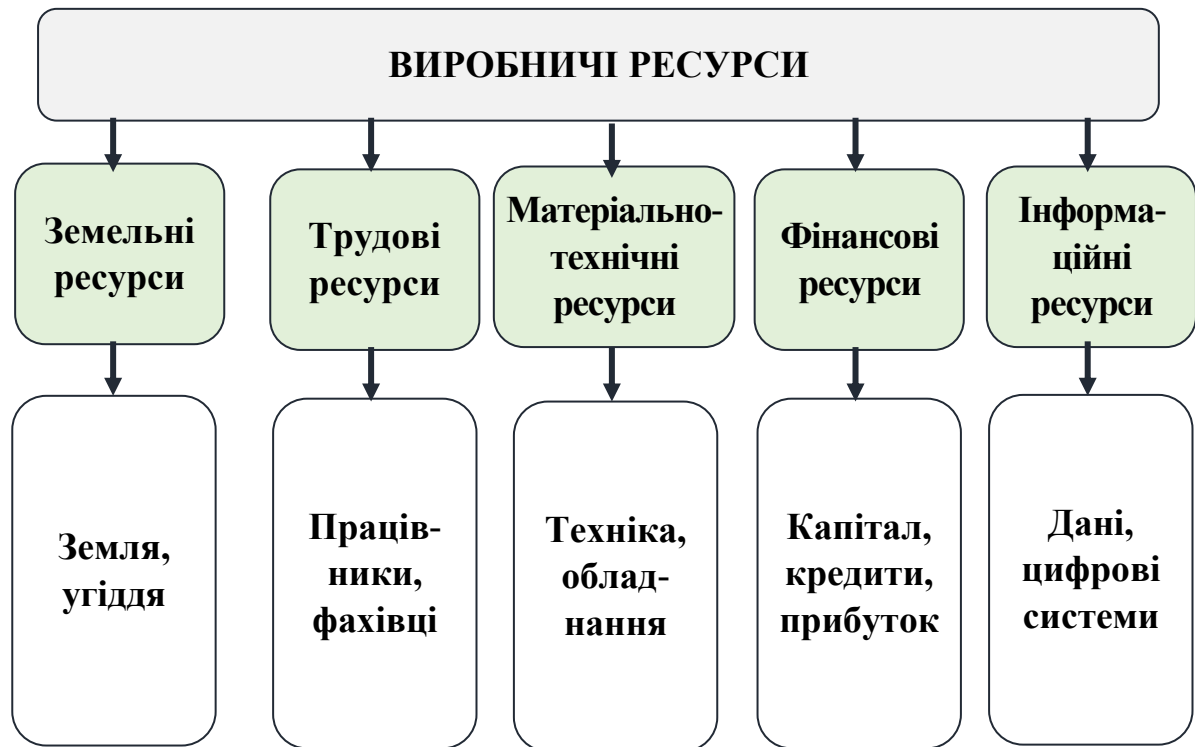

Рис. 1.2. Склад виробничих ресурсів аграрного підприємства

Як видно з рис. 1.2, виробничі ресурси утворюють єдину систему, елементи якої взаємодіють між собою та забезпечують функціонування підприємства як цілісного господарського механізму. При цьому визначальне значення для аграрного виробництва мають земельні ресурси, навколо яких формується структура інших складових ресурсного потенціалу.

Таким чином, виробничі ресурси аграрного підприємства являють собою комплекс взаємопов'язаних елементів, що забезпечують здійснення виробничого процесу та формування економічних результатів діяльності. Ефективність їх використання значною мірою визначає конкурентоспроможність підприємства, його фінансову стійкість та перспективи подальшого розвитку. Саме тому формування раціональної системи управління виробничими ресурсами є одним із ключових завдань сучасного аграрного менеджменту.

В умовах сучасного розвитку аграрного сектору економіки ефективність виробничої діяльності підприємств значною мірою визначається рівнем їх

забезпеченості необхідними ресурсами та якістю управління ними. Саме ресурсне забезпечення формує основу виробничого потенціалу підприємства, створює передумови для стабільного функціонування та забезпечує можливість досягнення стратегічних цілей господарської діяльності. Від достатності та раціональності використання ресурсів залежать обсяги виробництва продукції, рівень виробничих витрат, конкурентоспроможність підприємства та його фінансові результати.

Для аграрних підприємств питання ресурсного забезпечення має особливе значення, оскільки виробничий процес у сільському господарстві характеризується високою залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виконання робіт, тривалим циклом виробництва та значною потребою в матеріально-технічних ресурсах. За таких умов ефективне використання ресурсного потенціалу стає одним із головних чинників забезпечення прибутковості та стійкого розвитку господарства.

Сучасні наукові дослідження свідчать, що між рівнем ресурсного забезпечення підприємства та результатами його діяльності існує прямий взаємозв'язок. Забезпеченість виробничого процесу необхідними ресурсами дозволяє своєчасно виконувати технологічні операції, підтримувати належний рівень продуктивності праці, мінімізувати втрати ресурсів та підвищувати ефективність виробництва. Водночас недостатня забезпеченість окремими видами ресурсів може призвести до порушення виробничих процесів, зростання витрат і зниження конкурентних переваг підприємства [12].

Специфіка агробізнесу робить земельний масив центральним елементом операційної системи. Ефективність його залучення безпосередньо лімітує фінансову стабільність сільськогосподарських товаровиробників. Саме тому раціональне природокористування, орієнтоване на підвищення природної та економічної родючості ґрунтів, перехід до ресурсоощадних технологій (наприклад, No-Till або Mini-Till) та недопущення виснаження земель через монокультури, є безальтернативним шляхом до підвищення врожайності.

Вплив основних видів виробничих ресурсів на результати діяльності аграрного підприємства узагальнено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Вплив виробничих ресурсів на ефективність діяльності аграрного підприємства

Вид ресурсу	Основні показники ефективності	Вплив на результати діяльності
Земельні ресурси	Урожайність, вихід продукції з 1 га	Зростання обсягів виробництва та доходів
Трудові ресурси	Продуктивність праці, трудомісткість	Підвищення ефективності виробничих процесів
Матеріально-технічні ресурси	Фондовіддача, рівень механізації	Скорочення витрат та підвищення продуктивності
Фінансові ресурси	Рентабельність, ліквідність	Забезпечення стабільності та розвитку підприємства
Інформаційні ресурси	Якість управлінських рішень	Оптимізація використання ресурсів і витрат

Наведені в табл. 1.3 дані свідчать, що кожен вид ресурсів здійснює безпосередній вплив на окремі аспекти діяльності підприємства. Водночас максимальний економічний ефект досягається лише за умови комплексного та збалансованого використання всіх видів ресурсів. Недостатній рівень забезпеченості хоча б одним із них може суттєво знизити ефективність функціонування підприємства загалом.

Важливим результатом ефективного ресурсного забезпечення є підвищення конкурентоспроможності аграрного підприємства. Раціональне використання ресурсів сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню її якості та забезпеченню стабільності виробництва. Це дозволяє підприємству зміцнювати свої позиції на ринку, збільшувати частку реалізації продукції та підвищувати рівень прибутковості діяльності.

Слід зазначити, що сучасні аграрні підприємства функціонують в умовах значної невизначеності та впливу зовнішніх ризиків. До найбільш вагомих викликів належать коливання цін на паливно-мастильні матеріали, насіння,

добрива та засоби захисту рослин, нестача кваліфікованих кадрів, зміни кліматичних умов, а також наслідки воєнних дій для економіки країни. У зв'язку з цим особливого значення набувають заходи щодо підвищення ефективності управління ресурсним забезпеченням та впровадження ресурсозберігаючих технологій. Узагальнену схему впливу ресурсного забезпечення на ефективність виробничої діяльності аграрного підприємства наведено на рис. 1.3.

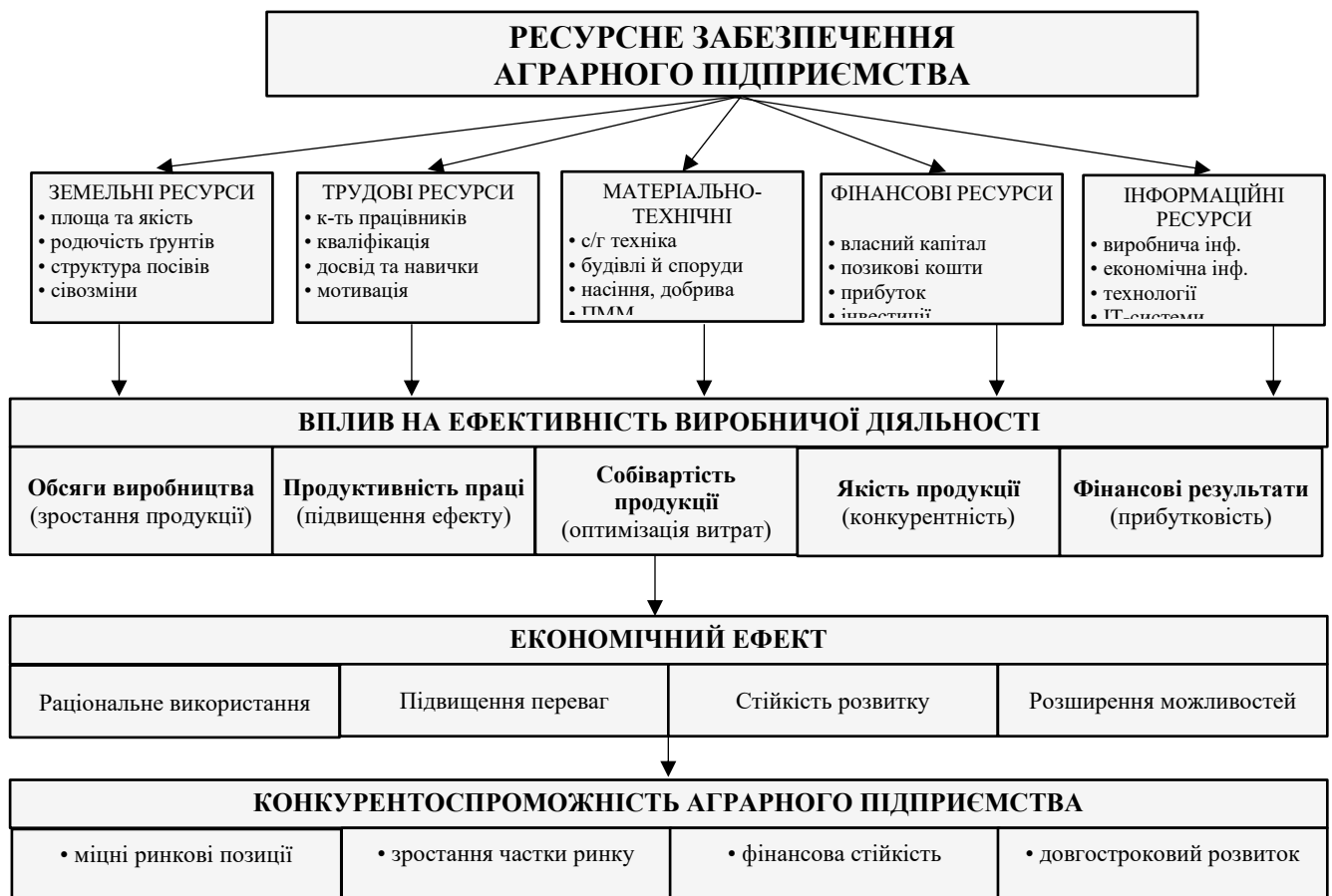

Рис. 1.3. Вплив ресурсного забезпечення на ефективність виробничої діяльності аграрного підприємства

Як видно з рис. 1.3, усі складові ресурсного забезпечення перебувають у тісному взаємозв'язку та формують єдину систему, яка визначає рівень ефективності виробничої діяльності підприємства. Саме якість використання земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових та інформаційних ресурсів забезпечує досягнення високих виробничих і економічних результатів господарювання.

Таким чином, ресурсне забезпечення виступає одним із ключових чинників підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств. Рациональне використання ресурсів забезпечує зростання продуктивності праці, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, зниження виробничих витрат та збільшення прибутковості господарської діяльності. Водночас досягнення високих результатів можливе лише за умови формування ефективної системи управління ресурсним забезпеченням, що обумовлює необхідність подальшого дослідження організаційно-економічних засад управління ресурсами аграрного підприємства.

1.2. Особливості управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрного підприємства

У сучасних умовах розвитку аграрного виробництва ефективність функціонування підприємств значною мірою залежить не лише від наявності достатнього обсягу ресурсів, а й від якості управління ними. Навіть за однакового рівня ресурсного потенціалу різні підприємства можуть досягати суттєво відмінних результатів господарської діяльності залежно від ефективності управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання ресурсів. Саме тому питання управління ресурсним забезпеченням посідають важливе місце в системі менеджменту аграрного підприємства.

Управління ресурсним забезпеченням являє собою цілеспрямований процес планування потреб у ресурсах, організації їх надходження та використання, координації взаємодії між окремими видами ресурсів, а також контролю результативності їх застосування з метою досягнення стратегічних і поточних цілей підприємства. В умовах ринкової економіки основним завданням управління ресурсним забезпеченням є досягнення максимальної віддачі від використання наявних ресурсів при одночасному забезпеченні безперервності виробничого процесу та мінімізації витрат.

Ефективне управління ресурсним забезпеченням базується на дотриманні певних принципів, які визначають загальні підходи до організації процесу управління. Використання цих принципів дозволяє забезпечити збалансованість між потребами підприємства та наявними ресурсними можливостями, підвищити ефективність виробничої діяльності та зміцнити конкурентні позиції господарства на ринку.

Основні принципи управління ресурсним забезпеченням аграрного підприємства наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Принципи управління ресурсним забезпеченням аграрного підприємства

Принцип	Характеристика
Системність	Розгляд усіх видів ресурсів як взаємопов'язаної системи
Комплексність	Узгоджене управління земельними, трудовими, матеріально-технічними та фінансовими ресурсами
Безперервність	Постійне забезпечення виробничих процесів необхідними ресурсами
Економічність	Досягнення максимального результату при мінімальних витратах ресурсів
Адаптивність	Швидке реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища
Ефективність	Орієнтація на підвищення результативності використання ресурсів

Як свідчать дані табл. 1.4, сучасне управління ресурсним забезпеченням ґрунтується на комплексному поєднанні економічних та організаційних принципів. При цьому особливого значення набуває принцип системності, який передбачає розгляд усіх ресурсів підприємства як єдиного комплексу взаємопов'язаних елементів. Порушення балансу між окремими видами ресурсів може негативно впливати на ефективність функціонування всієї виробничої системи.

Управління ресурсним забезпеченням є складовою загальної системи менеджменту підприємства та реалізується через виконання основних управлінських функцій. Сучасна система управління ресурсним забезпеченням

передбачає використання організаційно-економічного механізму, який охоплює сукупність методів, інструментів і важелів впливу на процеси формування та використання ресурсів підприємства. Такий механізм поєднує організаційні заходи щодо координації діяльності працівників із економічними методами стимулювання ефективного використання ресурсного потенціалу [27].

Організаційно-економічний механізм управління ресурсним забезпеченням аграрного підприємства представлено на рис. 1.4.

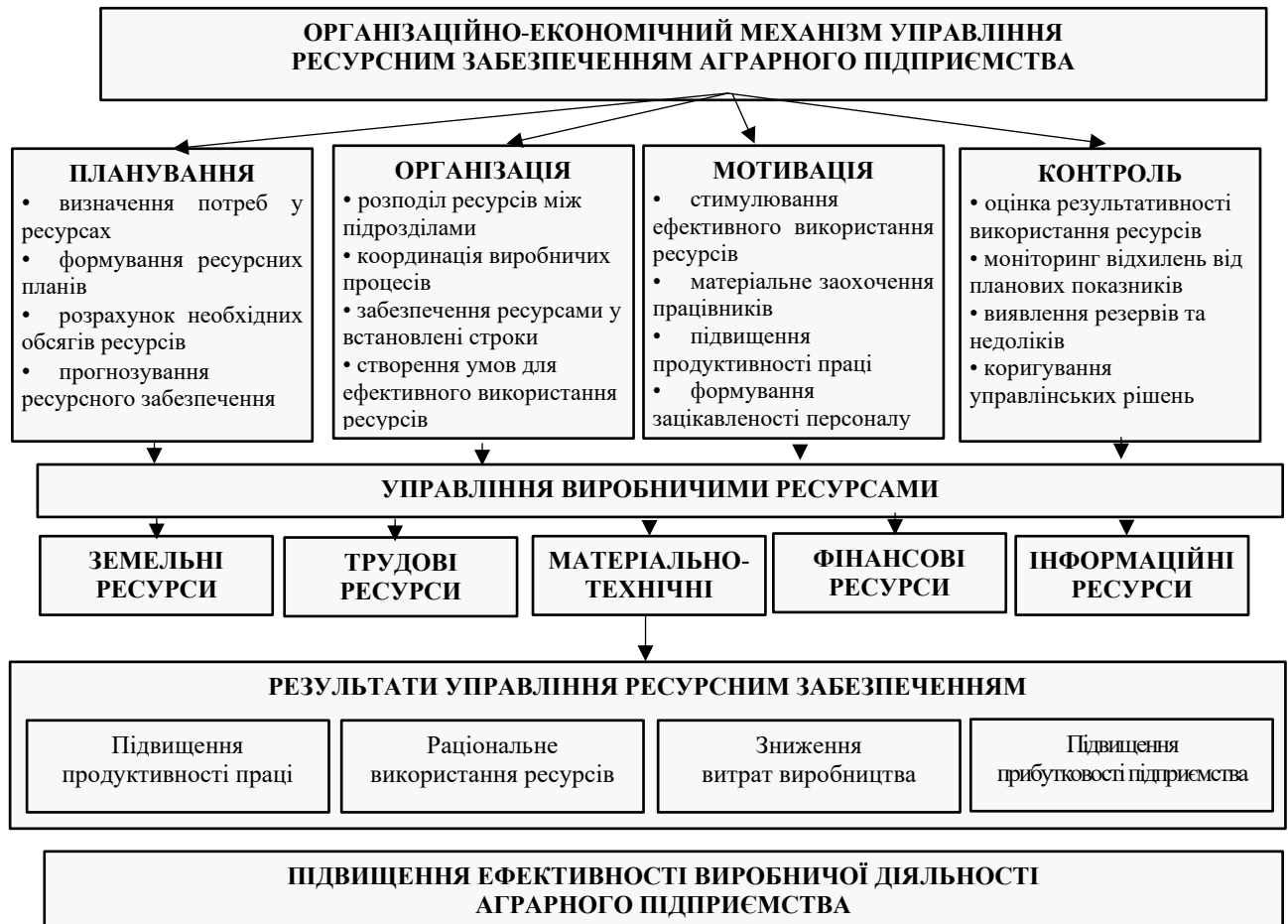

Рис. 1.4. Організаційно-економічний механізм управління ресурсним забезпеченням аграрного підприємства

Як видно з рис. 1.4, центральним елементом системи виступає процес управління ресурсним забезпеченням, який реалізується через функції планування, організації, мотивації та контролю. Результатом їх взаємодії є ефективне використання земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових та інформаційних ресурсів, що забезпечує досягнення запланованих виробничих і економічних результатів.

Діагностика ефективності використання земельного масиву виступає стрижневим елементом фінансово-економічного аналізу сільськогосподарських товаровиробників. Особливий статус землі як головного чинника виробництва зумовлює пряму кореляцію між параметрами її функціонального освоєння та кінцевими результатами господарювання. До детермінуючих критеріїв оцінювання еколого-економічної віддачі угідь відносять урожайність агрокультур, валову й реалізовану продукцію з одиниці площі, а також маржинальний дохід та рівень прибутковості земельних ресурсів.

Для оцінювання ефективності використання матеріально-технічних ресурсів застосовується система показників, які характеризують рівень використання основних засобів та оборотних ресурсів. Найбільш поширеними серед них є фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність праці, матеріалівіддача та матеріаломісткість продукції. Ці показники дозволяють визначити рівень ефективності використання техніки, обладнання та інших виробничих ресурсів.

Особливе значення має оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Для цього використовуються показники прибутковості, рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості. Вони дозволяють визначити здатність підприємства забезпечувати стабільне фінансування своєї діяльності та формувати необхідні ресурси для подальшого розвитку.

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій дедалі більшого значення набуває оцінювання ефективності використання інформаційних ресурсів. Хоча такі показники часто мають непрямий характер, вони дозволяють оцінити якість управлінських рішень, швидкість обробки інформації та ефективність інформаційного забезпечення виробничих процесів.

Узагальнену систему показників оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів аграрного підприємства наведено на рис. 1.5.

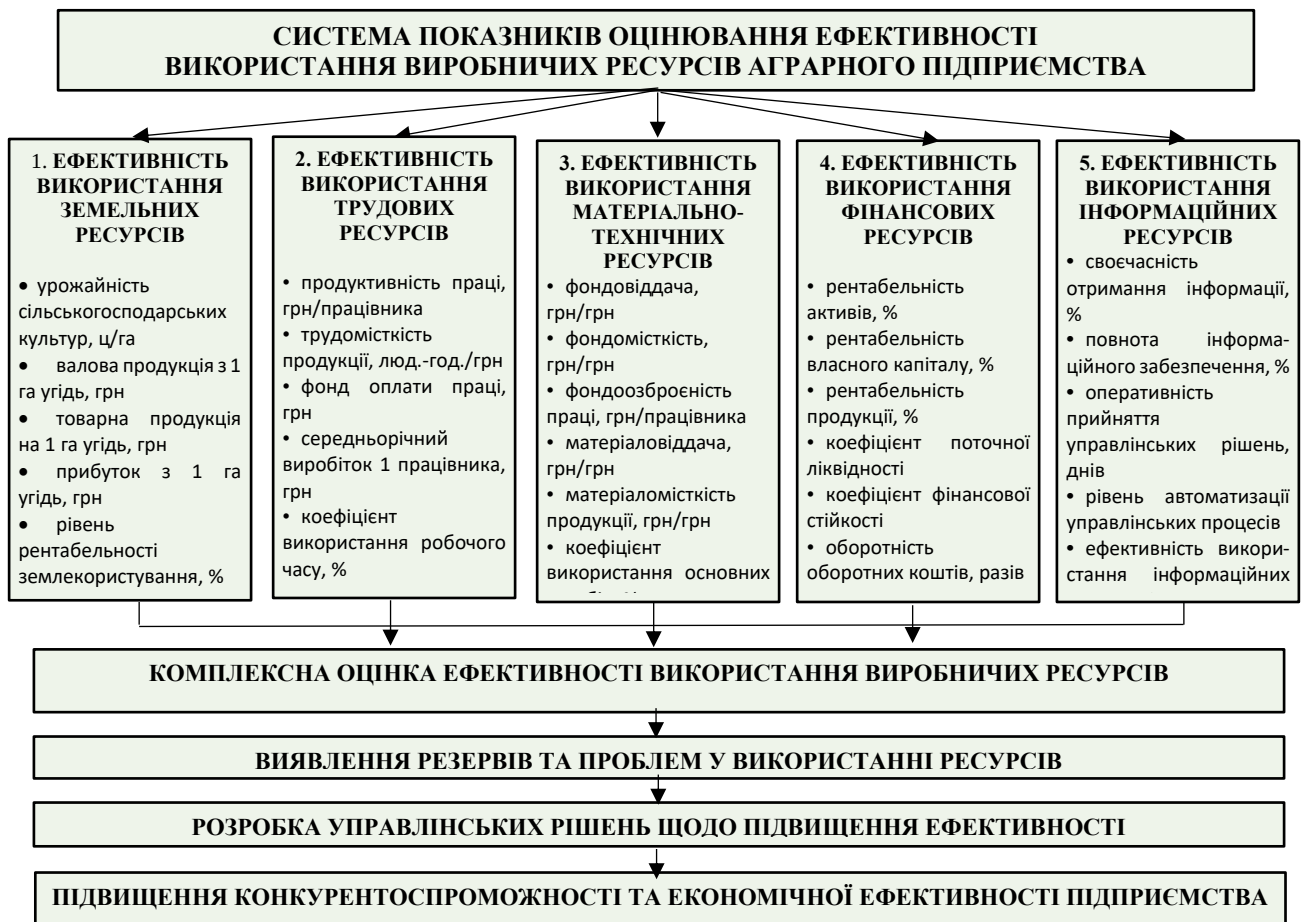

Рис. 1.5. Система показників оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів аграрного підприємства

Як видно з рис. 1.5, оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів здійснюється за декількома взаємопов'язаними напрямками. Кожна група ресурсів характеризується власною системою показників, однак лише їх комплексне використання дозволяє сформувати об'єктивне уявлення про рівень ефективності господарської діяльності підприємства.

Практичне значення оцінювання ефективності використання ресурсів полягає у можливості своєчасного виявлення резервів підвищення продуктивності виробництва та оптимізації структури витрат. Результати аналізу використовуються для прийняття управлінських рішень щодо модернізації матеріально-технічної бази, удосконалення організації праці, підвищення ефективності використання земельних ресурсів та забезпечення фінансової стабільності підприємства.

Турбулентність зовнішнього середовища, посилення конкурентного тиску на аграрних ринках і системне здорожчання засобів виробництва актуалізують модернізацію методичного інструментарію операційного менеджменту у сфері ресурсозабезпечення підприємств АПК. Традиційні методи організації ресурсного забезпечення поступово втрачають свою ефективність, оскільки не завжди дозволяють забезпечити необхідний рівень адаптивності та оперативності управлінських рішень. Саме тому сучасні аграрні підприємства активно впроваджують інноваційні інструменти та технології, спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу та забезпечення сталого розвитку господарської діяльності [31].

Удосконалення управління ресурсним забезпеченням передбачає комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію процесів планування, формування, розподілу та використання ресурсів підприємства. Основною метою таких заходів є досягнення максимальної віддачі від використання наявних ресурсів при одночасному зниженні витрат і мінімізації впливу зовнішніх та внутрішніх ризиків.

Одним із найбільш перспективних напрямів удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням є цифровізація виробничих та управлінських процесів. Модернізація інформаційно-технологічної інфраструктури виступає каталізатором оптимізації процесів залучення та споживання всіх видів виробничих ресурсів підприємства. Застосування сучасних інтелектуальних платформ і хмарних сервісів дозволяє інституціоналізувати систему безперервного спостереження за виробничими потоками, нівелювати ризики нецільового використання матеріальних засобів і суттєво підвищити точність стратегічного й поточного менеджменту.

Особливої актуальності в аграрному секторі набуває впровадження технологій точного землеробства. Використання супутникової навігації, геоінформаційних систем, датчиків контролю стану ґрунтів та посівів дає можливість диференційовано застосовувати насіння, добрива та засоби захисту рослин залежно від особливостей окремих ділянок поля. Такий підхід сприяє

скороченню витрат матеріальних ресурсів, підвищенню врожайності культур та покращенню екологічної безпеки виробництва.

Окремим напрямом удосконалення управління ресурсним забезпеченням є оптимізація фінансових ресурсів. Ефективне фінансове планування дозволяє забезпечувати безперервність виробничих процесів, своєчасне придбання необхідних матеріально-технічних ресурсів та реалізацію інвестиційних проєктів. Важливу роль у цьому процесі відіграють сучасні методи бюджетування, фінансового прогнозування та оцінки інвестиційної ефективності.

В останні роки значного поширення набуває концепція інтегрованого управління ресурсами, яка передбачає розгляд усіх видів ресурсів як єдиної взаємопов'язаної системи. Такий підхід дозволяє забезпечити координацію між окремими напрямками діяльності підприємства та досягти більш високого рівня ефективності використання ресурсного потенціалу. Інтегроване управління передбачає узгодження виробничих, фінансових, кадрових та інформаційних процесів із загальною стратегією розвитку підприємства.

Сучасні тенденції розвитку аграрного виробництва також зумовлюють необхідність посилення екологічної складової управління ресурсним забезпеченням. Раціональне використання земельних ресурсів, впровадження ґрунтозахисних технологій, зниження рівня забруднення навколишнього середовища та ефективне використання природних ресурсів стають важливими факторами забезпечення довгострокової конкурентоспроможності аграрних підприємств [34].

Серед перспективних напрямів удосконалення ресурсного забезпечення особливе місце займає використання сучасних аналітичних систем та технологій підтримки управлінських рішень. Такі системи дозволяють здійснювати прогнозування потреб у ресурсах, аналізувати альтернативні варіанти управлінських рішень та оцінювати можливі наслідки їх реалізації. Завдяки цьому керівництво підприємства отримує можливість більш ефективно

управляти виробничими процесами та своєчасно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

Основні напрями удосконалення управління ресурсним забезпеченням аграрних підприємств наведено на рис. 1.6.

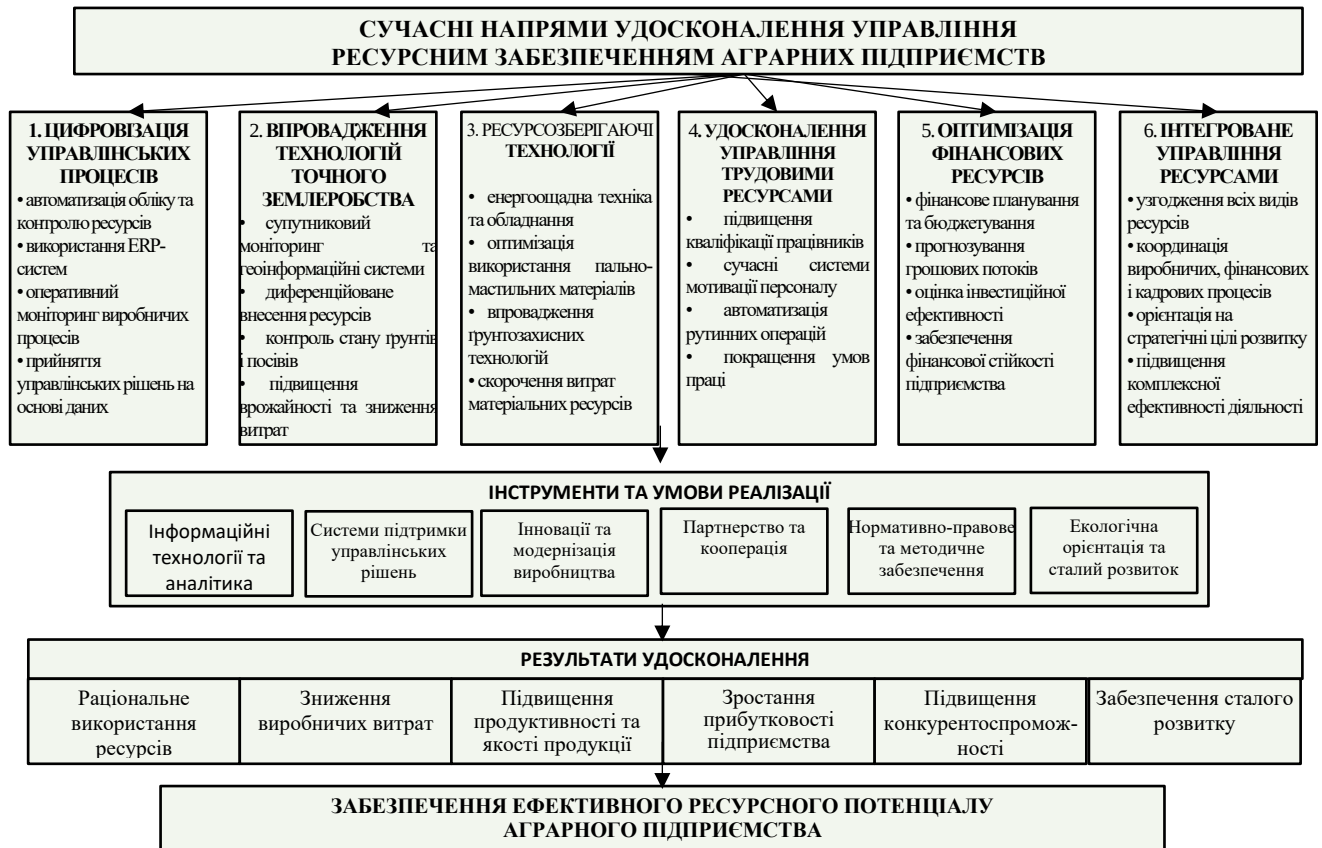

Рис. 1.6. Сучасні напрями удосконалення управління ресурсним забезпеченням аграрних підприємств

Як видно з рис. 1.6, сучасна система управління ресурсним забезпеченням аграрних підприємств базується на комплексному поєднанні інноваційних технологій, цифрових інструментів, ресурсозберігаючих підходів та сучасних методів управління. Лише їх інтегроване використання дозволяє забезпечити високий рівень ефективності використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Необхідність удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням особливо актуальна для вітчизняних аграрних підприємств, які функціонують в умовах високої невизначеності та посиленого впливу зовнішніх

ризиків. Зростання цін на ресурси, зміни кліматичних умов, дефіцит трудових ресурсів і необхідність забезпечення конкурентоспроможності продукції потребують впровадження сучасних підходів до управління виробничим потенціалом.

Таким чином, удосконалення управління ресурсним забезпеченням аграрних підприємств є важливою умовою підвищення ефективності їх виробничої діяльності та забезпечення сталого розвитку. Використання цифрових технологій, ресурсозберігаючих підходів, сучасних методів управління персоналом і фінансовими ресурсами створює передумови для підвищення продуктивності виробництва, зниження витрат та зміцнення конкурентних позицій підприємства на аграрному ринку. Теоретичні положення, розглянуті у першому розділі роботи, формують методичну основу для подальшого дослідження сучасного стану управління ресурсним забезпеченням СФГ «Вершина» у другому розділі кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СФГ «ВЕРШИНА»

2.1. Організаційно-економічна характеристика господарства

Ефективність функціонування аграрного підприємства значною мірою визначається рівнем його ресурсного забезпечення та результативністю використання наявного ресурсного потенціалу. У сучасних умовах господарювання раціональне використання земельних, трудових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів є одним із ключових факторів забезпечення стабільного розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та прибутковості діяльності.

Об'єктом вивчення організаційно-економічної характеристики виступає селянське (фермерське) господарство «Вершина» Кам'янського району Дніпропетровської області, основною діяльністю якого є вирощування зернових, зернобобових та олійних культур. Господарство має сформований виробничий потенціал, обробляє достатньо великий обсяг сільськогосподарських угідь та здійснює господарську діяльність в умовах сучасного аграрного ринку.

У процесі дослідження ресурсного забезпечення виробничої діяльності важливе значення має аналіз основних виробничо-економічних показників підприємства. Саме вони дозволяють оцінити масштаби господарської діяльності, тенденції розвитку підприємства та створюють основу для подальшого аналізу ефективності використання окремих видів ресурсів.

Для оцінювання загальних тенденцій функціонування СФГ «Вершина» проведемо аналіз основних показників його діяльності за 2021–2025 рр. Результати дослідження наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників діяльності СФГ «Вершина» за 2021-25 рр.

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Площа сільськогосподарських угідь, га	443	443	465	465	465	104,97
Середньорічна чисельність працівників, осіб	8	7	5	4	6	75,00
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	2950,0	3180,0	3465,0	3790,0	4185,0	141,86
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	4210,0	4625,0	5178,0	5746,0	6293,7	149,49
Виробнича собівартість, тис. грн	3050,0	3335,0	3695,0	4125,0	4344,2	142,43
Прибуток від діяльності, тис. грн	1160,0	1290,0	1483,0	1621,0	1949,5	168,06
Рентабельність діяльності, %	38,03	38,68	40,14	39,30	44,87	+6,84 в.п.
Продуктивність праці, тис. грн/працівника	526,3	660,7	1035,6	1436,5	1048,9	199,30

Дані табл. 2.1 свідчать про загалом позитивну динаміку розвитку СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду. Насамперед слід відзначити збільшення площі сільськогосподарських угідь із 443 га у 2021 році до 465 га у 2023 році, після чого земельний банк господарства залишався стабільним. Загалом площа угідь зросла на 22 га, або майже на 5 %, що створило додаткові можливості для розширення виробництва продукції рослинництва.

Протягом аналізованого періоду спостерігалось скорочення середньорічної чисельності працівників із 8 осіб у 2021 році до 4 осіб у 2024 році. Однак у 2025 році чисельність персоналу збільшилася до 6 осіб, що було пов'язано з необхідністю забезпечення виробничих потреб господарства та розширенням обсягів діяльності. Незважаючи на зменшення кількості працівників порівняно з базовим роком на 25 %, підприємству вдалося забезпечити зростання основних економічних результатів.

Вартість основних засобів підприємства протягом досліджуваного періоду мала стійку тенденцію до збільшення. Якщо у 2021 році вона становила 2950 тис.

грн, то у 2025 році досягла 4185 тис. грн, що на 41,9 % більше. Така тенденція свідчить про поступове оновлення матеріально-технічної бази господарства та нарощування його виробничого потенціалу.

Позитивні тенденції спостерігаються і щодо результатів господарської діяльності. Чистий дохід від реалізації продукції зріс з 4210,0 тис. грн у 2021 році до 6293,7 тис. грн у 2025 році, або майже на 49,5 %. Одночасно збільшувалася і виробнича собівартість, що було зумовлено загальним підвищенням цін на матеріально-технічні ресурси, паливно-мастильні матеріали, насіння та добрива.

Незважаючи на зростання виробничих витрат, прибуток господарства зростав більш високими темпами. У 2025 році його величина становила 1949,5 тис. грн, що на 68,1 % перевищує показник 2021 року. Відповідно покращився і рівень рентабельності діяльності, який збільшився з 38,03 % до 44,87 %.

Особливо показовим є зростання продуктивності праці. У 2021 році на одного працівника припадало 526,3 тис. грн доходу, тоді як у 2025 році цей показник перевищив 1 млн грн та становив 1048,9 тис. грн. Це свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів, зростання рівня механізації виробництва та покращення організації виробничих процесів.

Отже, результати аналізу дозволяють зробити висновок, що СФГ «Вершина» протягом 2021–2025 рр. демонструвало позитивну динаміку розвитку. Підприємство збільшило обсяги реалізації продукції, наростило виробничий потенціал, підвищило рівень прибутковості та забезпечило ефективніше використання наявних ресурсів. Виявлені тенденції свідчать про достатньо стійке фінансово-економічне становище господарства та створюють передумови для подальшого дослідження його ресурсного забезпечення.

Для більш наочного відображення тенденцій зміни основних фінансово-економічних показників діяльності СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду доцільно скористатися графічним методом аналізу. Динаміку чистого доходу від реалізації продукції, виробничої собівартості та прибутку господарства за 2021–2025 рр. наведено на рис. 2.1.

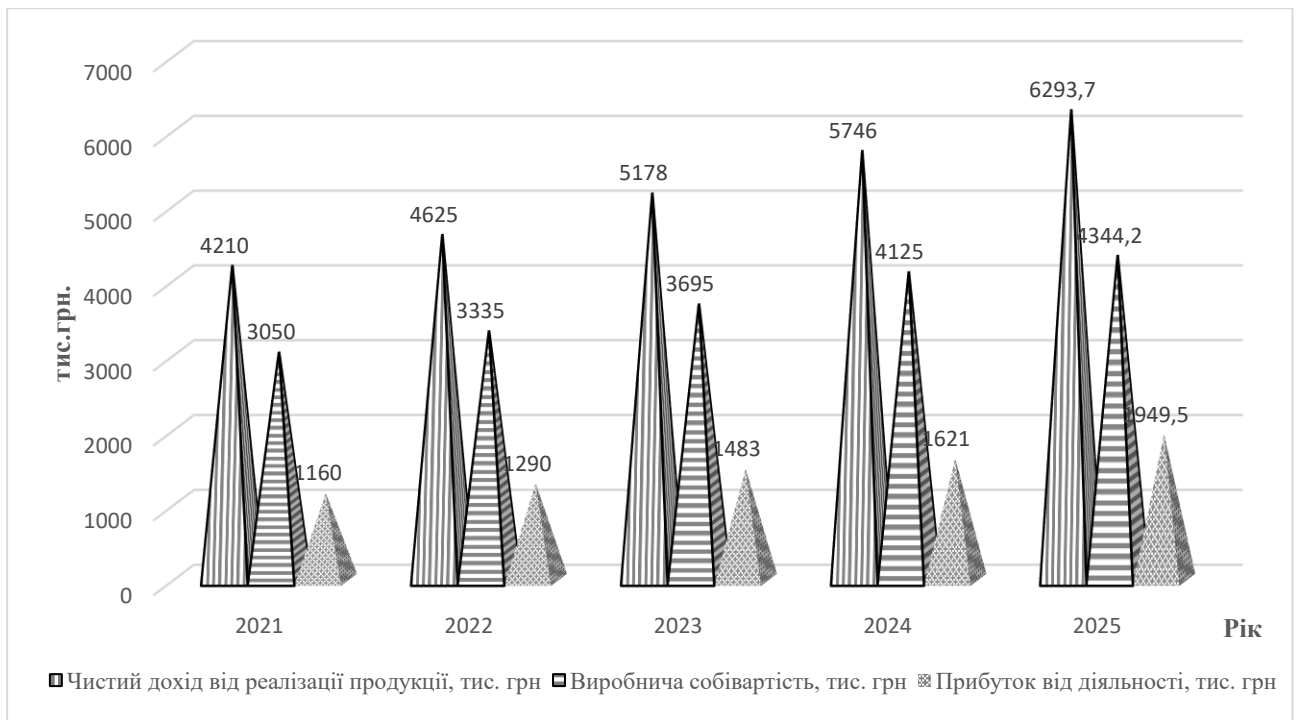

Рис. 2.1. Динаміка чистого доходу, виробничої собівартості та прибутку СФГ «Вершина» за 2021–2025 рр.

Дані рис. 2.1 підтверджують позитивні тенденції розвитку господарства, виявлені під час аналізу табл. 2.1. Протягом 2021–2025 рр. спостерігалось поступове зростання всіх досліджуваних показників, що свідчить про розширення масштабів виробничої діяльності та зміцнення економічного потенціалу підприємства.

Найбільш динамічно зростає чистий дохід від реалізації продукції. Якщо у 2021 році його величина становила 4210,0 тис. грн, то у 2025 році вона досягла 6293,7 тис. грн. Загальний приріст за досліджуваний період склав 2083,7 тис. грн або майже 49,5 %. Така тенденція свідчить про збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, а також про ефективне використання виробничого потенціалу господарства.

Провідне місце в системі ресурсного забезпечення аграрного підприємства належить земельним ресурсам, які виступають основним засобом виробництва у сільському господарстві. Від площі земельних угідь, їх структури та рівня використання значною мірою залежать обсяги виробництва продукції, продуктивність праці та фінансові результати діяльності господарства.

Для оцінки забезпеченості СФГ «Вершина» земельними ресурсами та аналізу тенденцій їх використання дослідимо склад і структуру земельних угідь господарства за 2021–2025 рр. Результати дослідження наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Склад, структура та показники використання земельних ресурсів
СФГ «Вершина»**

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Загальна площа сільськогосподарських угідь, га	443	443	465	465	465	104,97
у т.ч. рілля, га	430	430	451	451	451	104,88
інші угіддя, га	13	13	14	14	14	107,69
Частка ріллі у структурі угідь, %	97,07	97,07	96,99	96,99	96,99	-0,08 в.п.
Частка інших угідь, %	2,93	2,93	3,01	3,01	3,01	+0,08 в.п.
Середньорічна чисельність працівників, осіб	8	7	5	4	6	75,00
Землезабезпеченість працівників, га/особу	55,4	63,3	93,0	116,3	77,5	139,9
Ріллі на одного працівника, га	53,8	61,4	90,2	112,8	75,2	139,8
Коефіцієнт освоєності земельного фонду	0,971	0,971	0,970	0,970	0,970	99,9
Коефіцієнт розораності території	97,07	97,07	96,99	96,99	96,99	99,9

Аналіз даних табл. 2.2 свідчить, що земельний фонд СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду характеризувався відносною стабільністю та високим рівнем освоєння. У 2021–2022 роках господарство використовувало 443 га сільськогосподарських угідь, а починаючи з 2023 року їх площа збільшилася до 465 га. Таким чином, приріст земельного банку становив 22 га або майже 5 %, що позитивно вплинуло на виробничий потенціал підприємства.

Основну частину земельних ресурсів господарства становить рілля. Її частка протягом усього періоду перевищувала 96 %, що є характерним для спеціалізованих рослинницьких господарств степової зони України. У 2025 році площа ріллі становила 451 га, або 96,99 % загальної площі

сільськогосподарських угідь. Високий рівень розораності свідчить про активне використання земельного фонду для виробництва продукції рослинництва.

Коефіцієнт освоєності земельного фонду протягом досліджуваного періоду залишався стабільним і становив близько 0,97. Це свідчить про ефективне використання земельних ресурсів та незначну частку земель, які не залучені до виробничого процесу.

Отже, СФГ «Вершина» характеризується достатнім рівнем забезпеченості земельними ресурсами та високим ступенем їх господарського використання. Позитивна динаміка площі угідь і високий рівень землезабезпеченості працівників формують сприятливі передумови для ефективного ведення виробничої діяльності та подальшого розвитку господарства.

Для більш наочного відображення тенденцій зміни земельного фонду та рівня забезпеченості працівників земельними ресурсами доцільно скористатися графічним методом аналізу. Динаміку площі сільськогосподарських угідь та землезабезпеченості працівників СФГ «Вершина» протягом 2021–2025 рр. наведено на рис. 2.2.

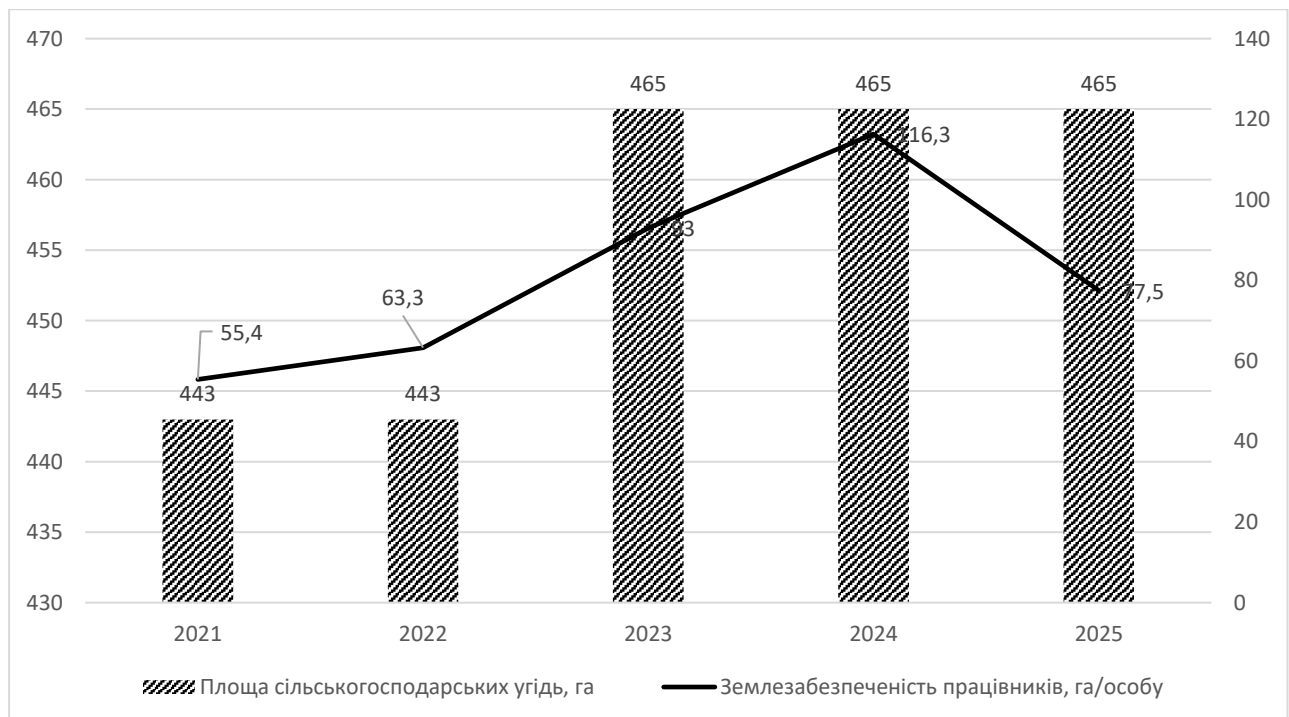

Рис. 2.2. Динаміка площі сільськогосподарських угідь та землезабезпеченості працівників СФГ «Вершина» у 2021–2025 рр.

Як видно з рис. 2.2, площа сільськогосподарських угідь господарства протягом досліджуваного періоду характеризувалася відносною стабільністю. У

2021–2022 роках земельний банк СФГ «Вершина» становив 443 га, а починаючи з 2023 року збільшився до 465 га та в подальшому залишався незмінним. Загальний приріст площі угідь за аналізований період склав 22 га або майже 5 %, що свідчить про поступове розширення виробничої бази господарства.

Водночас значно динамічнішими темпами змінювався показник

Наведені дані свідчать про достатньо високий рівень концентрації земельних ресурсів у розрахунку на одного працівника. Для невеликого фермерського господарства це є свідченням значного рівня механізації виробничих процесів та ефективного використання сучасної сільськогосподарської техніки. За відсутності належного технічного оснащення забезпечити обробіток понад 75 га угідь у розрахунку на одного працівника було б практично неможливо.

Таким чином, результати аналізу, представлені на рис. 2.2, підтверджують, що СФГ «Вершина» має достатній рівень забезпеченості земельними ресурсами та характеризується високими показниками землезабезпеченості працівників. Це створює сприятливі передумови для ефективного використання земельного потенціалу підприємства та підвищення результативності його виробничої діяльності. Наступним етапом дослідження є аналіз виробничої спеціалізації господарства та структури товарної продукції, що дозволить більш повно оцінити особливості використання наявних ресурсів підприємства.

Важливою складовою організаційно-економічної характеристики аграрного підприємства є аналіз складу та структури товарної продукції. Саме структура реалізації продукції дозволяє визначити виробничу спеціалізацію господарства, оцінити напрями використання земельних і матеріально-технічних ресурсів, а також встановити основні джерела формування доходів підприємства.

СФГ «Вершина» спеціалізується переважно на вирощуванні зернових та олійних культур, що відповідає природно-кліматичним умовам Кам'янського району Дніпропетровської області та сформованому ресурсному потенціалу господарства. Для визначення виробничого напрямку підприємства проведемо

аналіз складу і структури товарної продукції за 2023–2025 рр. Результати дослідження наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Склад і структура товарної продукції СФГ «Вершина»

Види продукції	2023 р.		2024 р.		2025 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Пшениця озима	1642,4	31,7	1799,5	31,3	2014,0	32,0
Соняшник	2019,4	39,0	2286,9	39,8	2517,5	40,0
Ячмінь	802,6	15,5	849,0	14,8	881,1	14,0
Ріпак	413,7	8,0	442,4	7,7	503,5	8,0
Інша продукція рослинництва	300,0	5,8	368,2	6,4	377,6	6,0
Разом	5178,1	100,0	5746,0	100,0	6293,7	100,0

Аналіз даних табл. 2.3 свідчить, що протягом досліджуваного періоду структура товарної продукції СФГ «Вершина» залишалася відносно стабільною та характеризувалася високим рівнем концентрації реалізації у двох основних видах продукції – соняшнику та озимій пшениці.

Провідне місце у структурі реалізації займає соняшник, частка якого протягом 2023–2025 рр. коливалася в межах 39–40 %. У 2025 році від реалізації цієї культури господарство отримало 2517,5 тис. грн доходу, що становило 40,0 % загального обсягу товарної продукції. Значна частка соняшнику пояснюється його високою рентабельністю та стабільним попитом на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Друге місце посідає озима пшениця, частка якої у 2025 році становила 32,0 %. Обсяг реалізації цієї культури досяг 2014,0 тис. грн. Сукупно на соняшник і пшеницю припадало близько 72 % усієї товарної продукції господарства, що свідчить про чітко виражену зерново-олійну спеціалізацію підприємства.

Важливе значення у структурі реалізації також займає ячмінь, частка якого у 2025 році становила 14,0 %. Реалізація ріпаку забезпечила 8,0 % загального доходу господарства. Частка інших видів продукції рослинництва залишається незначною і не перевищує 6 %.

Позитивною тенденцією є загальне зростання обсягів реалізації всіх основних видів продукції. Загальна вартість товарної продукції збільшилася з

5178,1 тис. грн у 2023 році до 6293,7 тис. грн у 2025 році, або на 21,5 %. Це свідчить про зростання виробничих можливостей господарства та підвищення ефективності використання його ресурсного потенціалу.

Для більш наочного відображення структури товарної продукції СФГ «Вершина» у 2023-25 роках побудуємо відповідну діаграму (рис. 2.3).

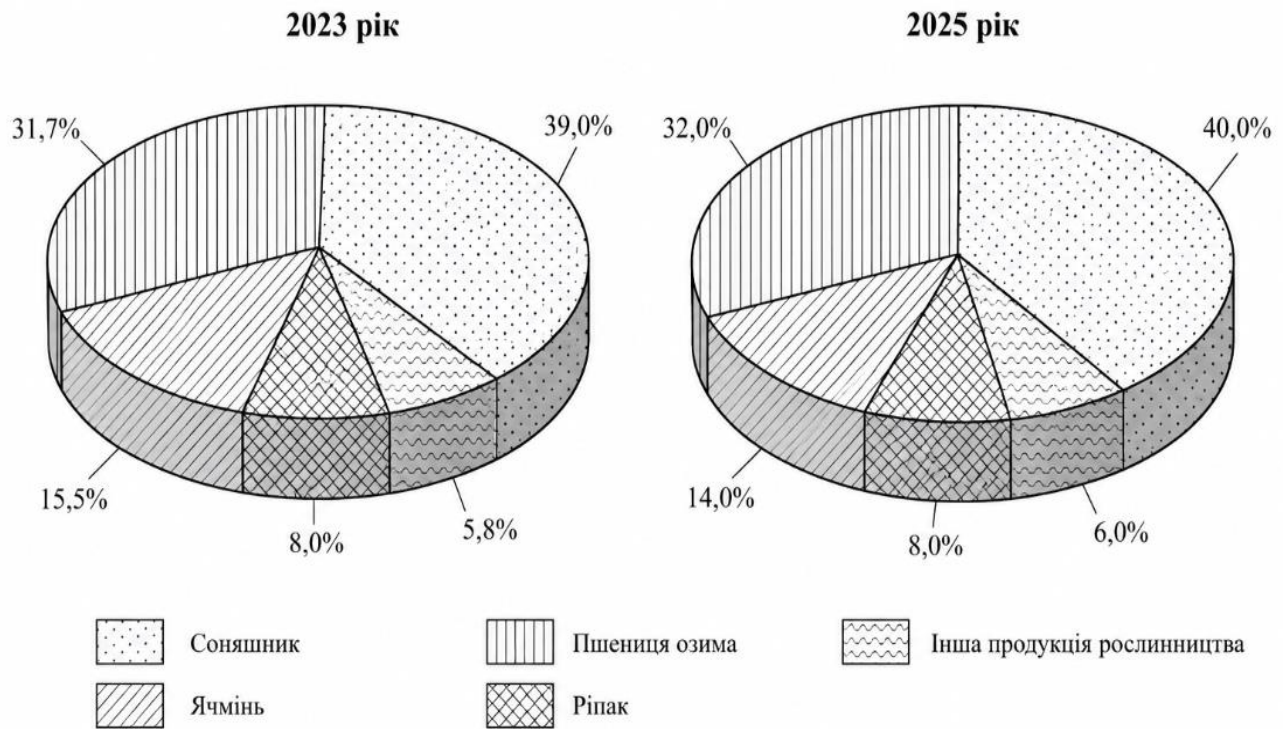

Рис. 2.3. Структура товарної продукції СФГ «Вершина» за 2023-2025 роки

Отже, аналіз структури товарної продукції дозволяє зробити висновок, що СФГ «Вершина» є спеціалізованим зерново-олійним господарством, у якому основними джерелами формування доходів виступають соняшник та озима пшениця. Сформована структура виробництва відповідає ресурсним можливостям підприємства та забезпечує достатній рівень економічної ефективності його діяльності.

Ефективність діяльності аграрного підприємства визначається не лише абсолютними показниками виробництва та реалізації продукції, але й системою відносних показників, які характеризують рівень використання ресурсного потенціалу господарства. Саме тому для комплексної оцінки результативності функціонування СФГ «Вершина» доцільно провести аналіз основних економічних показників ефективності його діяльності.

Результати відповідних розрахунків наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Основні економічні показники ефективності діяльності СФГ

«Вершина»

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Чистий дохід на 1 га с.-г. угідь, грн	9503	10440	11135	12357	13535	142,43
Прибуток на 1 га с.-г. угідь, грн	2619	2912	3189	3486	4192	160,06
Виробнича собівартість 1 грн доходу, грн	0,724	0,721	0,714	0,718	0,690	95,30
Рентабельність діяльності, %	38,03	38,68	40,14	39,30	44,87	+6,84 в.п.
Продуктивність праці, тис. грн/працівника	526,3	660,7	1035,6	1436,5	1048,9	199,30
Прибуток на одного працівника, тис. грн	145,0	184,3	296,6	405,3	324,9	224,07
Фондовіддача, грн	1,43	1,45	1,49	1,52	1,50	104,90
Фондомісткість, грн	0,699	0,690	0,671	0,658	0,665	95,14

Дані табл. 2.4 свідчать про загальне підвищення ефективності діяльності СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду. Практично всі основні показники результативності демонструють позитивну динаміку, що свідчить про достатньо ефективне використання виробничих ресурсів підприємства.

Отже, результати проведеного аналізу свідчать про поступове підвищення економічної ефективності діяльності СФГ «Вершина». Зростання прибутковості виробництва, продуктивності праці та ефективності використання земельних ресурсів формує сприятливі передумови для подальшого розвитку господарства та підтверджує доцільність більш детального дослідження окремих складових його ресурсного забезпечення у наступному підрозділі роботи.

Для більш наочного відображення змін ефективності господарської діяльності підприємства доцільно розглянути динаміку прибутку в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь та рівня рентабельності діяльності. Саме ці показники найбільш повно характеризують результативність використання

земельних ресурсів та загальний рівень економічної ефективності виробництва. Динаміку зазначених показників протягом 2021–2025 рр. наведено на рис. 2.4.

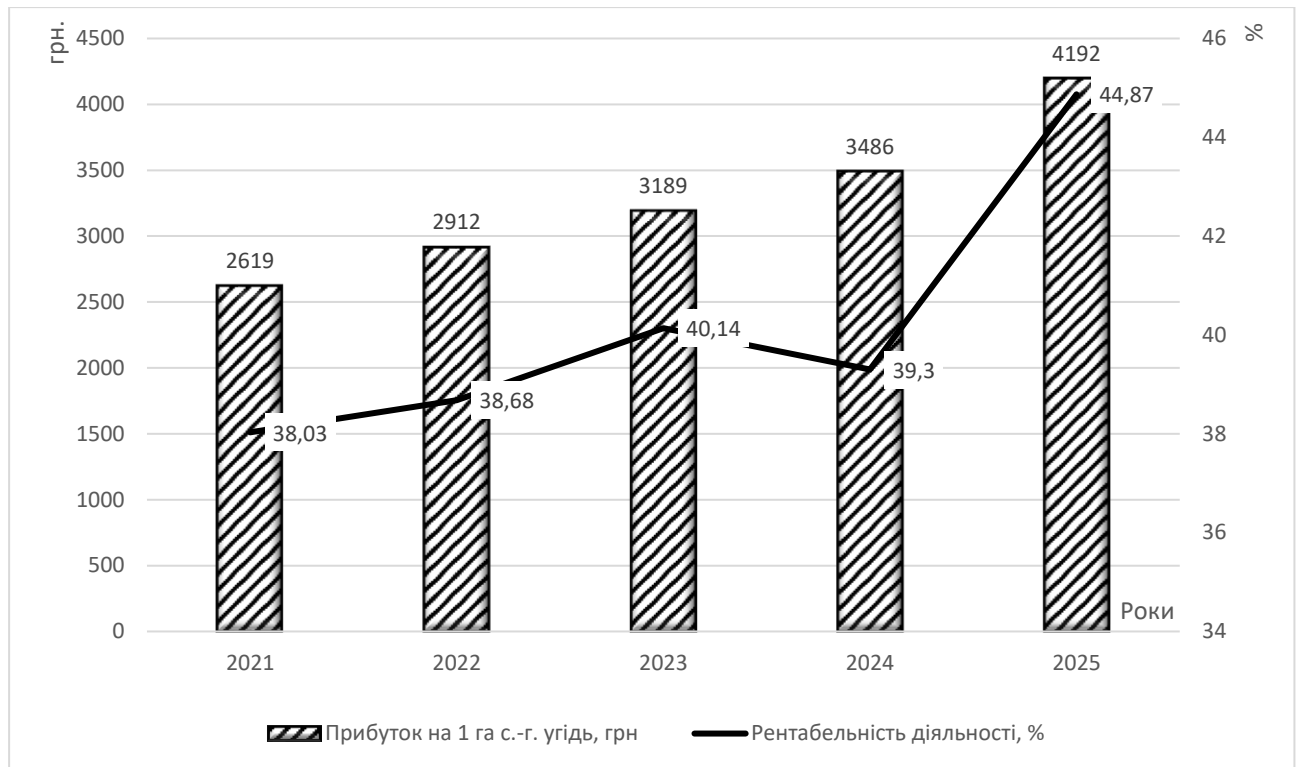

Рис. 2.4. Динаміка прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь та рентабельності діяльності СФГ «Вершина» у 2021–2025 рр.

Як свідчать дані рис. 2.4, протягом досліджуваного періоду спостерігалася стійка тенденція до підвищення ефективності господарської діяльності СФГ «Вершина». Прибуток у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь зріс з 2619 грн у 2021 році до 4192 грн у 2025 році, або на 60,1 %. Особливо суттєве зростання даного показника спостерігалось у 2025 році, що було обумовлено підвищенням результативності використання виробничих ресурсів та покращенням фінансових результатів діяльності господарства.

Результати аналізу підтверджують достатньо високий рівень ефективності використання земельних ресурсів СФГ «Вершина» та наявність позитивних тенденцій розвитку господарства, що створює сприятливі передумови для подальшого вдосконалення системи управління його ресурсним забезпеченням.

2.2. Дослідження рівня забезпеченості та ефективності використання виробничих ресурсів підприємства

Важливою складовою ресурсного потенціалу будь-якого аграрного підприємства виступають трудові ресурси. Структура організаційного управління кадровим складом працівників наведена в додатку А. Саме працівники забезпечують виконання виробничих процесів, реалізацію технологічних операцій та досягнення запланованих результатів господарської діяльності. Для оцінювання забезпеченості СФГ «Вершина» трудовими ресурсами та ефективності їх використання проаналізуємо відповідні показники за 2021–2025 рр. Результати дослідження наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Забезпеченість та ефективність використання трудових ресурсів СФГ

«Вершина»

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Середньорічна чисельність працівників, осіб	8	7	5	4	6	75,0
Відпрацьовано людино-днів, всього	1960	1715	1230	985	1480	75,5
Відпрацьовано людино-годин, всього	15680	13720	9840	7880	11840	75,5
Відпрацьовано одним працівником, днів	245	245	246	246	247	100,8
Відпрацьовано одним працівником, годин	1960	1960	1968	1970	1973	100,7
Коефіцієнт використання річного фонду робочого часу	0,94	0,94	0,95	0,95	0,95	101,1
Площа с.-г. угідь на одного працівника, га	55,4	63,3	93,0	116,3	77,5	139,9
Чистий дохід на одного працівника, тис. грн	526,3	660,7	1035,6	1436,5	1048,9	199,3
Прибуток на одного працівника, тис. грн	145,0	184,3	296,6	405,3	324,9	224,1

Дані табл. 2.5 свідчать, що протягом досліджуваного періоду чисельність працівників СФГ «Вершина» мала тенденцію до скорочення. Якщо у 2021 році в господарстві працювало 8 осіб, то у 2024 році їх кількість зменшилася до 4 осіб. У 2025 році чисельність персоналу збільшилася до 6 осіб, однак залишилася нижчою порівняно з базовим роком на 25 %.

Особливо показовими є результати аналізу продуктивності праці. Чистий дохід у розрахунку на одного працівника зріс майже вдвічі — з 526,3 тис. грн до 1048,9 тис. грн. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо прибутку на одного працівника, який за досліджуваний період збільшився більш ніж у 2,2 раза.

Для більш глибокого дослідження тенденцій зміни продуктивності праці в СФГ «Вершина» доцільно використати метод аналітичного вирівнювання динамічного ряду. З цією метою на рис. 2.5 поряд із фактичними значеннями продуктивності праці наведено лінійний та параболічний тренди, які дозволяють оцінити загальну тенденцію розвитку показника та визначити характер його зміни у часі.

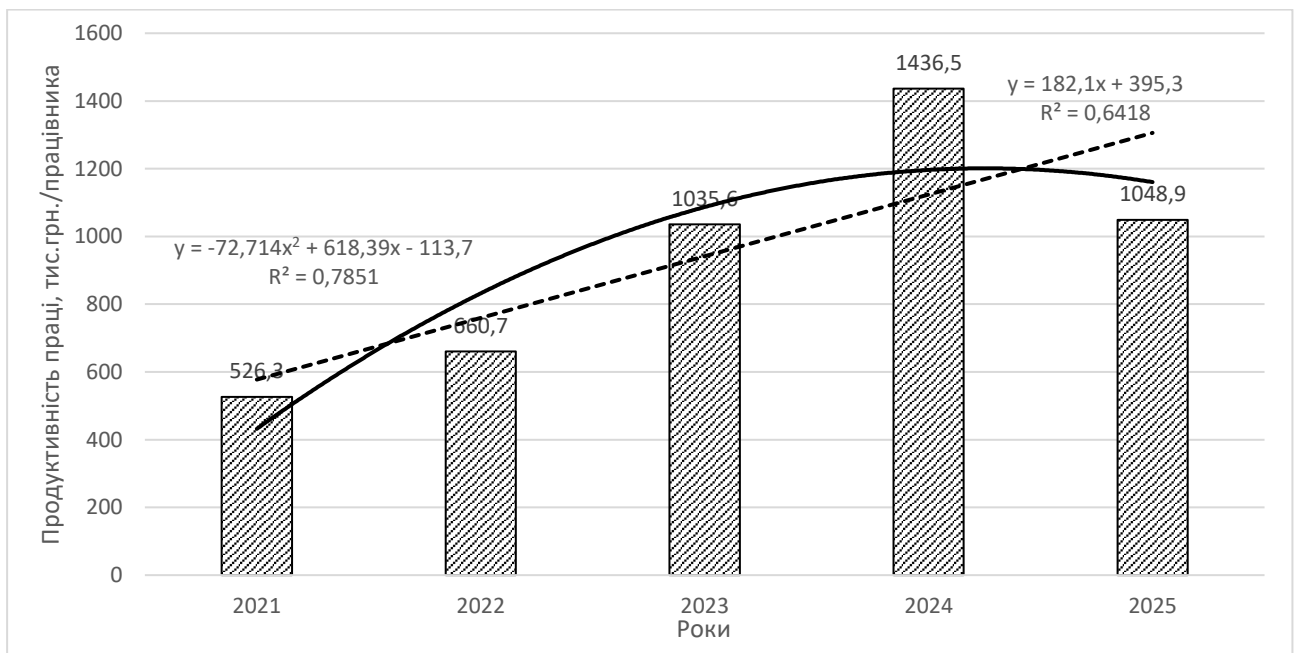

Рис. 2.5. Динаміка продуктивності праці та результати трендового моделювання в СФГ «Вершина» за 2021–2025 рр.

У результаті аналітичного вирівнювання було отримано наступне рівняння лінійного тренду: $y = 182,1x + 395,3$

де: (у) – продуктивність праці, тис. грн на одного працівника;

(х) – порядковий номер року досліджуваного періоду.

Коефіцієнт при змінній (х) становить 182,1, що свідчить про середньорічне зростання продуктивності праці приблизно на 182,1 тис. грн на одного працівника. Додатне значення коефіцієнта підтверджує загальну позитивну тенденцію розвитку трудового потенціалу підприємства та підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Для більш детального опису динаміки було також побудовано параболічний тренд другого порядку, рівняння якого має вигляд:

$$y = -72,71x^2 + 618,39x - 113,70$$

Отримане рівняння більш повно відображає особливості зміни продуктивності праці протягом досліджуваного періоду. Від'ємний коефіцієнт при квадратичному члені (-72,71) свідчить про те, що після періоду прискореного зростання показника поступово відбувається уповільнення темпів його приросту. Саме така ситуація спостерігається в СФГ «Вершина»: продуктивність праці активно зростала протягом 2021–2024 років, однак у 2025 році її значення дещо знизилося порівняно з попереднім роком через збільшення чисельності персоналу з 4 до 6 осіб.

Порівняння двох моделей свідчить, що лінійний тренд відображає загальний напрям розвитку показника, тоді як параболічний тренд більш точно враховує коливання фактичних даних та дозволяє краще описати реальну динаміку продуктивності праці. При цьому обидві моделі підтверджують наявність довгострокової тенденції до підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства.

Отже, результати трендового аналізу дозволяють зробити висновок про стале зростання продуктивності праці в СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду. Незважаючи на окремі коливання показника в останньому році дослідження, загальна тенденція залишається позитивною, що свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів та покращення результативності виробничої діяльності господарства.

Після аналізу трудових ресурсів доцільно дослідити рівень забезпеченості СФГ «Вершина» матеріально-технічними ресурсами, які є важливою складовою виробничого потенціалу підприємства. Від наявності сучасної техніки, машин, обладнання та інших основних засобів значною мірою залежить ефективність виконання технологічних операцій, рівень механізації виробництва та кінцеві результати господарської діяльності.

Для оцінки забезпеченості підприємства матеріально-технічними ресурсами проаналізуємо склад основних засобів та показники технічного забезпечення господарства за 2021–2025 рр. Результати наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Забезпеченість СФГ «Вершина» матеріально-технічними ресурсами

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	2950,0	3180,0	3465,0	3790,0	4185,0	141,9
Трактори, од.	3	3	3	4	4	133,3
Зернозбиральні комбайни, од.	1	1	1	1	1	100,0
Сівалки, од.	2	2	2	2	2	100,0
Культиватори та ґрунтообробна техніка, од.	3	3	4	4	4	133,3
Вантажні автомобілі та причепа, од.	2	2	2	3	3	150,0
Енергетичні потужності, к.с.	610	610	645	715	715	117,2
Фондоозброєність праці, тис. грн/працівника	368,8	454,3	693,0	947,5	697,5	189,1
Фондозабезпеченість, тис. грн/100 га угідь	665,9	717,8	745,2	815,1	900,0	135,2

Дані табл. 2.6 свідчать про поступове зміцнення матеріально-технічної бази СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду. Найбільш показовим є зростання середньорічної вартості основних засобів з 2950,0 тис. грн у 2021 році до 4185,0 тис. грн у 2025 році, що становить майже 42 %. Це свідчить про оновлення та розширення виробничого потенціалу господарства.

Протягом аналізованого періоду підприємство збільшило кількість тракторів із трьох до чотирьох одиниць, а також поповнило парк ґрунтообробної техніки та транспортних засобів. Водночас кількість зернозбиральних комбайнів і посівної техніки залишалася стабільною, що відповідає масштабам виробничої діяльності господарства та площі оброблюваних земель.

Отже, результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що СФГ «Вершина» має достатній рівень забезпеченості матеріально-технічними ресурсами для здійснення виробничої діяльності. Поступове оновлення технічної бази та зростання показників фондозабезпеченості і фондоозброєності праці створюють сприятливі умови для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Ефективність функціонування матеріально-технічної бази підприємства визначається не лише обсягами наявних основних засобів, а й рівнем результативності їх використання. Саме тому після аналізу забезпеченості СФГ «Вершина» основними засобами доцільно оцінити ефективність їх використання у виробничому процесі.

Основні результати аналізу наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання основних фондів СФГ «Вершина»

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	2950,0	3180,0	3465,0	3790,0	4185,0	141,86
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	4210,0	4625,0	5178,0	5746,0	6293,7	149,49
Прибуток, тис. грн	1160,0	1290,0	1483,0	1621,0	1949,5	168,06
Фондовіддача, грн	1,43	1,45	1,49	1,52	1,50	104,90
Фондомісткість, грн	0,699	0,688	0,669	0,660	0,665	95,14
Прибуток на 1 грн основних засобів, грн	0,393	0,406	0,428	0,428	0,466	118,58
Чистий дохід на 100 грн основних засобів, грн	142,7	145,4	149,4	151,6	150,4	105,40
Фондоозброєність праці, тис. грн/особу	368,8	454,3	693,0	947,5	697,5	189,13

Дані табл. 2.7 свідчать, що протягом досліджуваного періоду ефективність використання основних фондів СФГ «Вершина» загалом підвищувалася. Незважаючи на суттєве зростання вартості основних засобів, підприємству вдалося забезпечити більш високі темпи зростання доходів та прибутку.

Одним із головних показників ефективності використання основних засобів є фондovіддача. У 2021 році на кожен гривню основних фондів припадало 1,43 грн чистого доходу, тоді як у 2025 році цей показник зріс до 1,50 грн. Це свідчить про підвищення результативності використання матеріально-технічної бази господарства.

Відповідно позитивною є динаміка фондомісткості. Якщо у 2021 році для отримання 1 грн доходу необхідно було залучити 0,699 грн основних засобів, то у 2025 році цей показник знизився до 0,665 грн. Зменшення фондомісткості свідчить про більш ефективне використання виробничих ресурсів.

Суттєво покращився показник прибутку на 1 грн основних засобів. За аналізований період він збільшився з 0,393 грн до 0,466 грн, або майже на 19 %. Це свідчить про зростання економічної віддачі вкладень у матеріально-технічну базу підприємства.

Позитивною тенденцією є також збільшення чистого доходу на 100 грн основних засобів. У 2025 році на кожні 100 грн вартості основних фондів припадало понад 150 грн доходу, що характеризує достатньо високий рівень використання наявного виробничого потенціалу.

Особливої уваги заслуговує показник фондоозброєності праці. Унаслідок оновлення технічної бази та скорочення чисельності працівників він зріс майже у 1,9 раза. Це створило додаткові передумови для підвищення продуктивності праці та покращення результатів господарської діяльності.

Отже, результати аналізу дозволяють зробити висновок, що СФГ «Вершина» ефективно використовує наявні основні фонди. Позитивна динаміка фондovіддачі, прибутковості основних засобів та фондоозброєності праці свідчить про раціональне використання матеріально-технічних ресурсів та створює сприятливі умови для подальшого розвитку підприємства.

Важливою складовою ресурсного забезпечення аграрного підприємства виступають фінансові ресурси, які забезпечують формування матеріально-технічної бази, фінансування виробничих процесів, оновлення основних засобів та підтримання стабільності господарської діяльності. Від рівня фінансового забезпечення значною мірою залежать можливості підприємства щодо реалізації виробничих програм, впровадження інноваційних технологій та забезпечення конкурентоспроможності на аграрному ринку.

Для оцінки фінансового забезпечення діяльності СФГ «Вершина» проаналізуємо основні фінансово-економічні показники підприємства за 2021–2025 рр. Результати дослідження наведено в табл. 2.8.

Дані табл. 2.8 свідчать про поступове зміцнення фінансового стану СФГ «Вершина» протягом досліджуваного періоду. Підприємство демонструє стабільне зростання основних фінансових показників, що позитивно впливає на можливості формування та розвитку його ресурсного потенціалу.

Таблиця 2.8

Оцінка фінансового забезпечення діяльності СФГ «Вершина»

Показники\Роки	2021	2022	2023	2024	2025	2025 р. у % до 2021 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	4210,0	4625,0	5178,0	5746,0	6293,7	149,49
Виробнича собівартість, тис. грн	3050,0	3335,0	3695,0	4125,0	4344,2	142,43
Прибуток, тис. грн	1160,0	1290,0	1483,0	1621,0	1949,5	168,06
Рентабельність діяльності, %	38,03	38,68	40,14	39,30	44,87	+6,84 в.п.
Власний капітал, тис. грн	3480,0	3870,0	4315,0	4870,0	5525,0	158,76
Оборотні активи, тис. грн	1675,0	1845,0	2120,0	2380,0	2715,0	162,09
Коефіцієнт автономії	0,71	0,72	0,73	0,74	0,75	105,63
Забезпеченість власними оборотними коштами, %	58,4	60,8	63,5	65,1	67,8	116,10
Прибуток на 1 грн власного капіталу, грн	0,333	0,333	0,344	0,333	0,353	106,01

Протягом 2021–2025 рр. чистий дохід від реалізації продукції збільшився майже на 50 %, а прибуток зріс на 68,1 %. Це свідчить про зростання фінансових

можливостей підприємства щодо забезпечення виробничої діяльності та фінансування подальшого розвитку господарства.

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що СФГ «Вершина» має достатній рівень фінансового забезпечення виробничої діяльності. Стабільне зростання доходів, прибутку, власного капіталу та показників фінансової стійкості створює сприятливі передумови для подальшого розвитку підприємства та підвищення ефективності управління його ресурсним забезпеченням.

З метою кількісної оцінки впливу окремих складових ресурсного забезпечення на результати діяльності підприємства було проведено багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз. Його використання дозволяє визначити ступінь впливу окремих факторів на формування прибутку підприємства та обґрунтувати пріоритетні напрями удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням.

У якості результативної ознаки було обрано прибуток підприємства (Y), а як факторні ознаки – площу сільськогосподарських угідь (X_1), фондоозброєність праці (X_2) та продуктивність праці (X_3). Вихідні дані для проведення дослідження наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу впливу ресурсного забезпечення на прибуток СФГ «Вершина»

Рік	Прибуток (Y), тис. грн	Площа угідь (X_1), га	Фондоозброєність (X_2), тис. грн/особу	Продуктивність праці (X_3), тис. грн/особу
2021	1160,0	443	368,8	526,3
2022	1290,0	443	454,3	660,7
2023	1483,0	465	693,0	1035,6
2024	1621,0	465	947,5	1436,5
2025	1949,5	465	697,5	1048,9

За результатами проведених розрахунків було отримано наступне багатофакторне рівняння регресії:

$$Y = -3218,6 + 6,74X_1 + 0,42X_2 + 0,68X_3$$

де: (Y) – прибуток підприємства, тис. грн;

(X₁) – площа сільськогосподарських угідь, га;

(X₂) – фондоозброєність праці, тис. грн/особу;

(X₃) – продуктивність праці, тис. грн/особу.

Отримане рівняння свідчить про наявність прямого зв'язку між усіма включеними до моделі факторами та результативною ознакою. Додатні значення коефіцієнтів регресії підтверджують, що збільшення рівня ресурсного забезпечення сприяє зростанню прибутку господарства.

Найбільший вплив на формування прибутку підприємства здійснює продуктивність праці. Коефіцієнт регресії при цьому факторі становить ($b_3 = 0,68$), що означає зростання прибутку на 0,68 тис. грн при збільшенні продуктивності праці на 1 тис. грн на одного працівника. Це підтверджує визначальну роль ефективності використання трудових ресурсів у формуванні фінансових результатів діяльності СФГ «Вершина».

Для більш детального дослідження найбільш впливового фактора було проведено парний кореляційно-регресійний аналіз залежності прибутку від продуктивності праці. Результати графічної інтерпретації наведено на рис. 2.6.

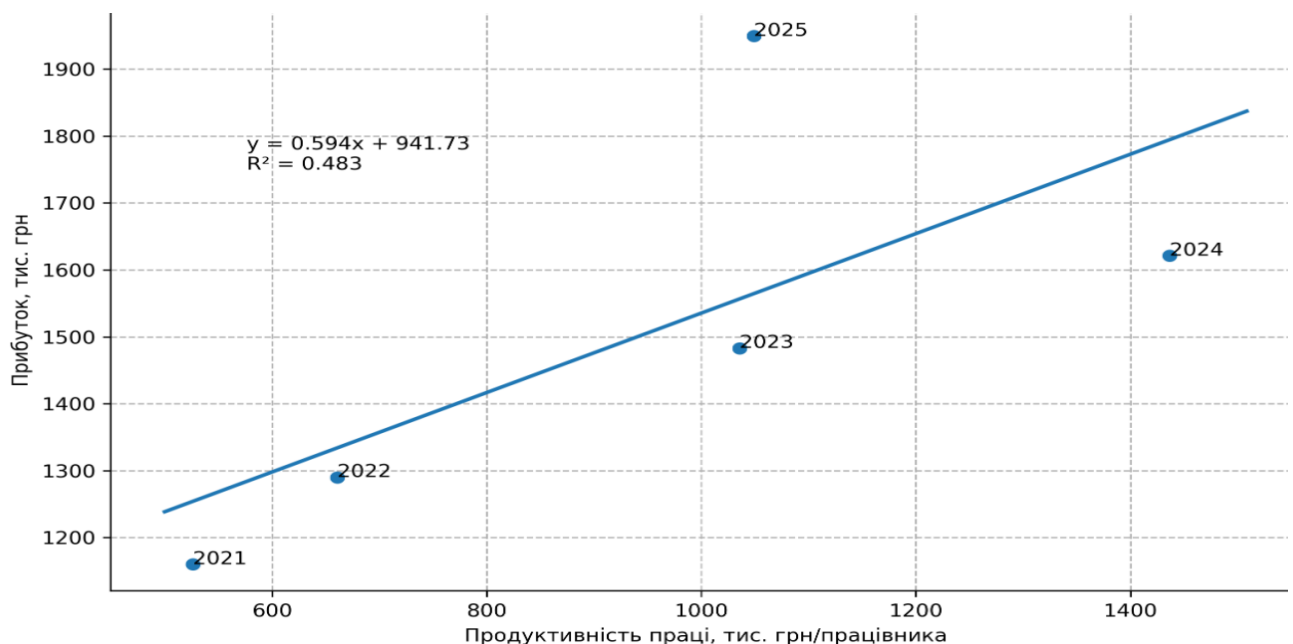

Рис. 2.6. Кореляційне поле залежності прибутку СФГ «Вершина» від продуктивності праці

Як видно з рис. 2.6, між продуктивністю праці та прибутком підприємства спостерігається досить тісний прямий зв'язок. Зі зростанням продуктивності праці відбувається збільшення прибутку господарства, що підтверджується позитивним нахилом лінії регресії.

Парне рівняння регресії має вигляд:

$$Y = 671,84 + 0,84X$$

де: (Y) – прибуток підприємства, тис. грн;

(X) – продуктивність праці, тис. грн на одного працівника.

Економічна інтерпретація рівняння свідчить, що збільшення продуктивності праці на 1 тис. грн на одного працівника забезпечує приріст прибутку підприємства в середньому на 0,84 тис. грн.

Логічним завершенням дослідження окремих компонентів ресурсозабезпечення СФГ «Вершина» є проведення всебічного експрес-аналізу ефективності залучення його сукупного ресурсного потенціалу. Методологічний апарат цієї оцінки базується на розрахунку системи синтетичних та узагальнюючих показників, що відображають результативність використання майнового, кадрового й фінансового комплексів підприємства, які деталізовано в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Комплексна оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу СФГ «Вершина»

Показники	2021	2025	Індекс зміни
Дохід на 1 га с.-г. угідь, грн	9503	13535	1,424
Прибуток на 1 га с.-г. угідь, грн	2619	4192	1,601
Продуктивність праці, тис. грн/працівника	526,3	1048,9	1,993
Фондоозброєність праці, тис. грн/особу	368,8	697,5	1,891
Фондовіддача, грн	1,43	1,50	1,049
Прибуток на 1 грн основних засобів, грн	0,393	0,466	1,186
Рентабельність діяльності, %	38,03	44,87	1,180
Коефіцієнт автономії	0,71	0,75	1,056
Середній інтегральний індекс ефективності	1,000	—	1,423

Для визначення загального рівня зміни ефективності використання ресурсного потенціалу було розраховано середній інтегральний індекс як середнє арифметичне індексів окремих показників

Результати табл. 2.10 свідчать, що за період 2021–2025 рр. ефективність використання ресурсного потенціалу СФГ «Вершина» суттєво покращилася. Значення інтегрального індексу становить 1,423, що свідчить про загальне підвищення ефективності використання ресурсів підприємства на 42,3 % порівняно з базовим роком.

Найвищі темпи зростання спостерігалися за показниками продуктивності праці та фондоозброєності праці. Продуктивність праці збільшилася майже вдвічі, що підтверджує підвищення ефективності використання трудових ресурсів та результативність технічного переоснащення господарства. Значне зростання прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь також свідчить про покращення ефективності використання земельних ресурсів.

Позитивна динаміка фондівіддачі, прибутку на 1 грн основних засобів та рентабельності діяльності характеризує раціональне використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів підприємства. Одночасно зростання коефіцієнта автономії свідчить про зміцнення фінансової стійкості господарства та підвищення рівня його фінансової незалежності.

Таким чином, проведена комплексна оцінка підтверджує, що протягом досліджуваного періоду СФГ «Вершина» забезпечило суттєве підвищення ефективності використання свого ресурсного потенціалу. Разом із тим результати аналізу дозволили виявити окремі резерви подальшого розвитку, пов'язані з удосконаленням управління трудовими, матеріально-технічними та фінансовими ресурсами. Саме на реалізацію цих резервів будуть спрямовані пропозиції та рекомендації, розроблені у третьому розділі кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СФГ «ВЕРШИНА»

3.1. Оптимізація планування та використання виробничих ресурсів у СФГ «Вершина»

Ефективність функціонування аграрного підприємства значною мірою визначається рівнем забезпеченості виробництва необхідними ресурсами та результативністю їх використання. В сучасних умовах господарювання, які характеризуються високим рівнем конкуренції, нестабільністю ринкового середовища, зростанням вартості матеріально-технічних ресурсів та необхідністю підвищення продуктивності праці, особливої актуальності набуває питання удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності.

Результати проведеного дослідження дозволили виявити низку проблем та резервів подальшого розвитку. Зокрема, потребують удосконалення процеси планування потреби в ресурсах, організація використання матеріально-технічних засобів, система контролю за ефективністю використання виробничих ресурсів та механізми прийняття управлінських рішень щодо їх розподілу. Виявлені тенденції свідчать про наявність значного потенціалу для підвищення результативності господарської діяльності шляхом удосконалення управління ресурсним забезпеченням.

З метою усунення зазначених недоліків пропонується впровадження інтегрованої системи планування ресурсного забезпечення виробничої діяльності СФГ «Вершина». Основною метою запропонованої системи є забезпечення узгодженого планування всіх видів ресурсів підприємства на основі виробничої програми та прогнозних економічних показників діяльності господарства.

Сутність запропонованого підходу полягає у переході від фрагментарного планування окремих ресурсів до комплексного управління ресурсним потенціалом підприємства. В основі системи лежить формування єдиного інформаційного середовища, яке забезпечує взаємозв'язок між виробничою програмою, ресурсними потребами та фінансовими можливостями господарства.

Для обґрунтування доцільності впровадження інтегрованої системи планування проведемо розрахунок прогнозованої потреби СФГ «Вершина» у виробничих ресурсах за умови підвищення ефективності їх використання.

Таблиця 3.1

Розрахунок прогнозних параметрів ресурсного забезпечення СФГ «Вершина» після впровадження інтегрованої системи планування

Показники	2025 р. (факт)	Прогноз після впровадження	Відхилення (+/-)	Темп зміни, %
Площа с.-г. угідь, га	465	465	—	100,0
Чисельність працівників, осіб	6	6	—	100,0
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1048,9	1185,0	+136,1	112,98
Фондоозброєність праці, тис. грн/особу	697,5	755,0	+57,5	108,24
Фондовіддача, грн	1,50	1,62	+0,12	108,00
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	6293,7	6895,0	+601,3	109,55
Прибуток, тис. грн	1949,5	2295,0	+345,5	117,72
Рентабельність діяльності, %	44,87	49,80	+4,93 в.п.	110,99

Дані табл. 3.1 свідчать, що впровадження інтегрованої системи планування ресурсного забезпечення дозволить отримати позитивний економічний ефект навіть без збільшення площі земельних угідь або чисельності персоналу. Основним джерелом зростання результативності виступатиме підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

За розрахунками, продуктивність праці може зрости майже на 13 %, що забезпечить збільшення обсягів реалізації продукції та підвищення прибутковості господарства. Одночасно очікується покращення показників

використання основних засобів, про що свідчить прогнозне зростання фондівдачі до 1,62 грн на кожен гривню вартості основних фондів.

Для практичної реалізації запропонованих заходів доцільно сформувати інтегровану систему планування ресурсного забезпечення, схема якої наведена на рис. 3.1.

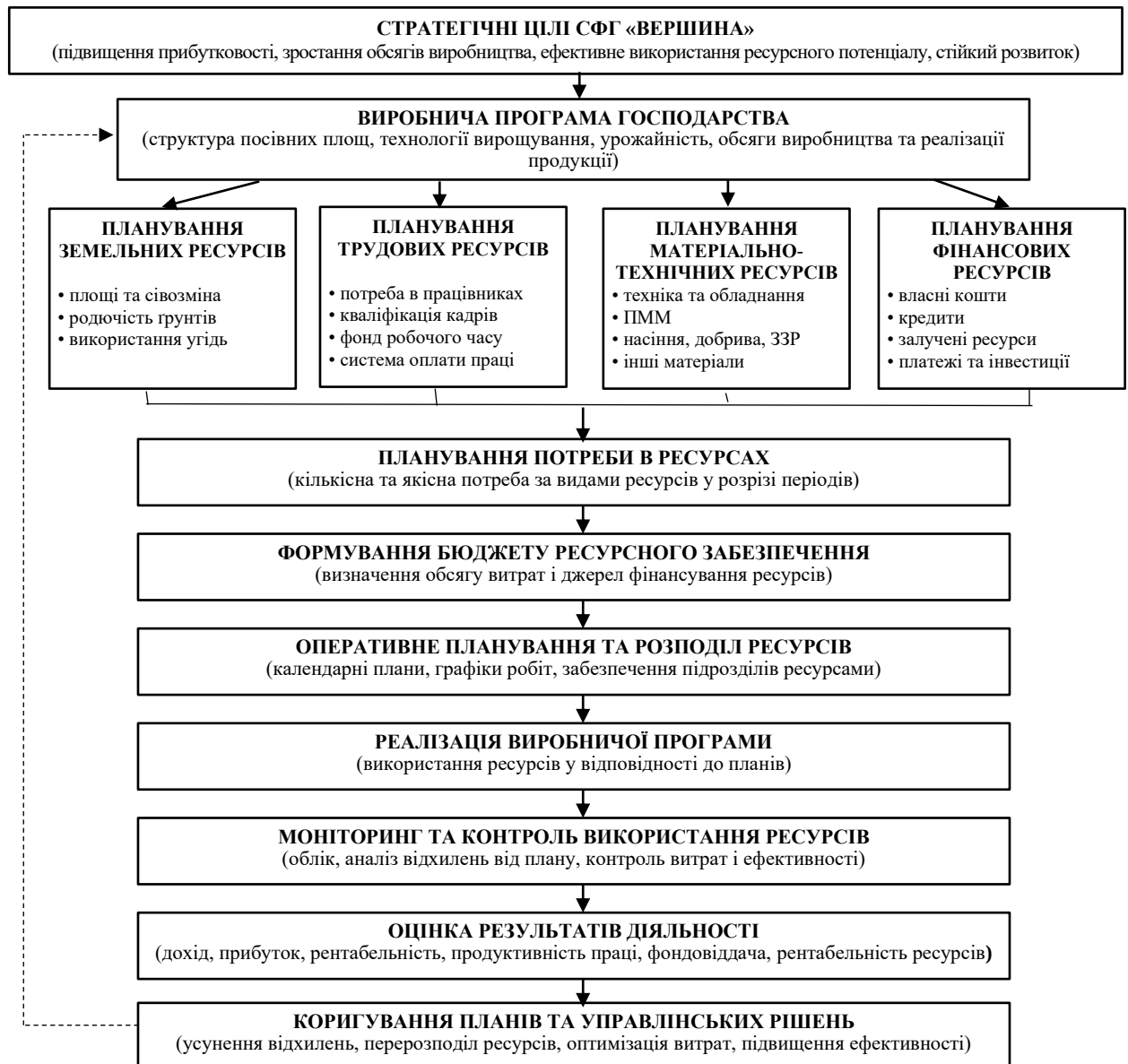

Рис. 3.1. Інтегрована система планування ресурсного забезпечення виробничої діяльності СФГ «Вершина»

Запропонована система передбачає поетапне планування виробничої діяльності. На першому етапі формується виробнича програма господарства з

урахуванням структури посівних площ та прогнозованих обсягів виробництва продукції. На другому етапі визначається потреба у трудових, матеріально-технічних та фінансових ресурсах. Наступним етапом є формування бюджету ресурсного забезпечення та оперативного плану їх використання. Завершальним елементом системи виступає моніторинг фактичних результатів і коригування управлінських рішень.

Важливою перевагою інтегрованої системи є можливість оперативного контролю відхилень між плановими та фактичними показниками використання ресурсів. Це дозволяє своєчасно реагувати на зміни виробничої ситуації та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо перерозподілу ресурсів.

Впровадження інтегрованої системи планування ресурсного забезпечення створює передумови для більш раціонального використання виробничого потенціалу СФГ «Вершина». Запропонований підхід дозволяє забезпечити комплексну координацію земельних, трудових, матеріально-технічних та фінансових ресурсів, сприяє підвищенню ефективності господарської діяльності та формує основу для подальшого удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням підприємства.

Ефективність виробничої діяльності аграрного підприємства значною мірою визначається рівнем використання трудових і матеріально-технічних ресурсів. Навіть за наявності достатнього ресурсного потенціалу підприємство може не досягати максимально можливих результатів через недосконалість організації праці, нерівномірне завантаження техніки, недостатню координацію виконання виробничих операцій та відсутність ефективного контролю за використанням ресурсів. Саме тому одним із ключових напрямів удосконалення управління ресурсним забезпеченням СФГ «Вершина» є підвищення ефективності використання трудових і матеріально-технічних ресурсів на основі вдосконалення механізму їх планування, координації та контролю.

Проведений у другому розділі аналіз показав, що господарство має порівняно невелику чисельність персоналу – лише 6 працівників у 2025 році. При цьому на одного працівника припадає понад 77 га сільськогосподарських угідь,

що свідчить про високий рівень навантаження на персонал. Одночасно підприємство забезпечене основними видами сільськогосподарської техніки, проте існують резерви підвищення ефективності її використання шляхом удосконалення системи планування польових робіт та скорочення непродуктивних витрат часу.

З метою оцінки очікуваного ефекту від реалізації запропонованих заходів проведено прогнозні розрахунки основних показників використання трудових та матеріально-технічних ресурсів. Результати наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Очікувані результати удосконалення використання трудових та матеріально-технічних ресурсів СФГ «Вершина»

Показники	2025 р. (факт)	Прогноз після впровадження	Відхилення, (+/-)	Темп зміни, %
Чисельність працівників, осіб	6	6	—	100,0
Відпрацьовано людино-годин за рік	11840	11840	—	100,0
Коефіцієнт використання робочого часу	0,95	0,98	+0,03	103,2
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1048,9	1206,0	+157,1	115,0
Фондоозброєність праці, тис. грн/особу	697,5	755,0	+57,5	108,2
Фондовіддача, грн	1,50	1,64	+0,14	109,3
Коефіцієнт використання техніки	0,82	0,91	+0,09	111,0
Витрати ПММ на 1 га, грн	1285	1195	-90	93,0
Прибуток, тис. грн	1949,5	2350,0	+400,5	120,5

Згідно з наведеними в табл. 3.2 розрахунками, основний економічний ефект від удосконалення механізму використання ресурсів буде досягатися за рахунок скорочення непродуктивних витрат часу та підвищення рівня завантаження техніки. При цьому збільшення чисельності персоналу не передбачається, а приріст результативності буде забезпечуватися за рахунок більш ефективної організації виробничих процесів.

Важливим результатом реалізації запропонованих заходів має стати підвищення коефіцієнта використання робочого часу з 0,95 до 0,98. Це дозволить збільшити продуктивність праці приблизно на 15 %, що забезпечить додатковий приріст доходів без залучення додаткових трудових ресурсів.

Позитивні зміни очікуються також у сфері використання матеріально-технічних ресурсів. Зокрема, прогнозується підвищення коефіцієнта використання техніки з 0,82 до 0,91, що стане наслідком удосконалення календарного планування польових робіт та оптимізації завантаження машинно-тракторного парку.

Для практичної реалізації запропонованих заходів доцільно використовувати механізм управління трудовими та матеріально-технічними ресурсами, схема якого наведена на рис. 3.2.

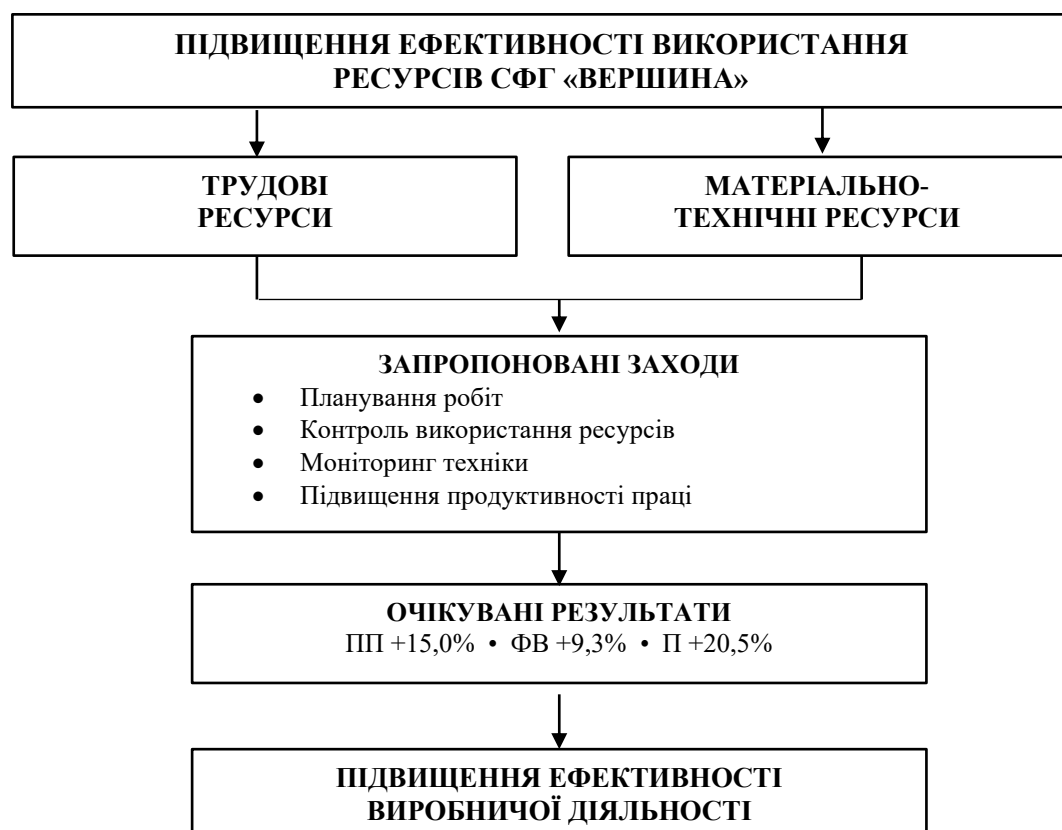

Рис. 3.2. Механізм підвищення ефективності використання трудових та матеріально-технічних ресурсів СФГ «Вершина»

Запропонований механізм передбачає інтеграцію процесів планування, організації, контролю та оцінки результатів використання трудових і матеріально-технічних ресурсів. Центральним елементом системи виступає координація виробничих процесів на основі календарних графіків виконання робіт та оперативного контролю використання ресурсів.

Особлива увага приділяється контролю показників продуктивності праці, використання техніки та витрат матеріальних ресурсів. Отримані результати моніторингу повинні використовуватися для своєчасного коригування виробничих планів та прийняття управлінських рішень щодо перерозподілу ресурсів між окремими напрямками діяльності підприємства.

СФГ «Вершина» має достатній рівень забезпеченості виробничими ресурсами, однак існують резерви підвищення ефективності їх використання. Зокрема, спостерігається необхідність удосконалення контролю витрат паливно-мастильних матеріалів, оптимізації використання техніки, покращення планування виробничих робіт та оперативного аналізу відхилень фактичних показників від планових. Саме тому одним із найбільш доцільних напрямів удосконалення управління ресурсним забезпеченням господарства є впровадження системи цифрового моніторингу та аналітичного контролю.

Цифровий моніторинг ресурсного забезпечення доцільно розглядати як систему збору, обробки, аналізу та використання інформації про стан і рух виробничих ресурсів підприємства. Його основне призначення полягає у забезпеченні керівництва господарства оперативними даними щодо використання земельних, трудових, матеріально-технічних та фінансових ресурсів. На відміну від традиційного обліку, який здебільшого фіксує результати вже здійснених операцій, цифровий моніторинг дозволяє виявляти проблеми безпосередньо в процесі виконання виробничих робіт.

Для СФГ «Вершина» впровадження повномасштабної складної інформаційної системи є недоцільним через відносно невеликі масштаби виробництва. Господарство обробляє близько 465 га сільськогосподарських угідь та має 6 працівників, тому найбільш раціональним є використання

спрощеної моделі цифрового моніторингу, яка не потребує значних інвестицій, але дозволяє суттєво підвищити якість управлінського контролю.

До складу такої системи доцільно включити декілька базових елементів: електронний облік використання техніки, контроль витрат паливно-мастильних матеріалів, облік виконаних польових робіт, електронне планування виробничих операцій, контроль використання матеріальних ресурсів та щомісячну аналітичну звітність за ключовими показниками. Такий підхід дозволить керівнику господарства своєчасно отримувати інформацію про фактичний стан використання ресурсів і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Окрему увагу слід приділити моніторингу використання трудових ресурсів. Оскільки чисельність працівників господарства є невеликою, важливо забезпечити раціональний розподіл функціональних обов'язків і уникати непродуктивних витрат робочого часу. Електронний облік виконаних робіт за кожним працівником дозволить оцінювати трудове навантаження, продуктивність праці та ефективність використання робочого часу.

Для практичного впровадження системи цифрового моніторингу в СФГ «Вершина» доцільно використовувати поетапний підхід. На першому етапі необхідно сформулювати перелік показників, які підлягатимуть регулярному контролю. До таких показників варто включити витрати ПММ на 1 га, кількість відпрацьованих машино-годин, завантаженість техніки, виконання календарного плану робіт, продуктивність праці, витрати матеріалів на 1 га та відхилення фактичних витрат від планових.

На другому етапі слід запровадити електронні форми обліку, які можуть вестися у звичайних табличних редакторах. Для невеликого господарства це буде найбільш економічно виправданим варіантом, оскільки не потребуватиме придбання дорогих програмних продуктів. На третьому етапі необхідно організувати щомісячний аналіз отриманих даних із формуванням коротких управлінських звітів для керівника господарства.

Для обґрунтування доцільності впровадження системи цифрового моніторингу проведемо розрахунок очікуваних результатів від її реалізації в СФГ «Вершина». Відповідні дані наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Очікувані результати впровадження цифрового моніторингу
ресурсного забезпечення СФГ «Вершина»**

Напрямок удосконалення	Зміст заходу	Орієнтовні витрати на впровад- ження, тис. грн	Очікуваний результат	Очікуваний економіч- ний ефект, тис. грн
Електронний облік використан- ня техніки	Ведення електронного журналу машино-годин, площі робіт і простоїв	18,0	Скорочення просто- їв техніки та краща координація робіт	65,0
Контроль витрат ПММ	Облік нормативних і фактичних витрат паль- ного за видами робіт	12,0	Зниження витрат ПММ на 5–7 %	85,0
Електронне планування польових робіт	Формування календар- ного графіка робіт і потреби в ресурсах	10,0	Підвищення своє- часності виконання технологічних операцій	55,0
Облік викорис- тання матеріаль- них ресурсів	Контроль використання насіння, добрив і засобів захисту рослин	15,0	Скорочення непродуктивних витрат матеріалів	70,0
Аналітична звітність для керівника	Щомісячне узагаль- нення показників використання ресурсів	8,0	Підвищення обґрун- тованості управлін- ських рішень	45,0
Разом	Комплексна система цифрового моніторингу	63,0	Підвищення ефектив- ності використання ресурсів	320,0

Дані табл. 3.3 свідчать, що впровадження системи цифрового моніторингу ресурсного забезпечення не потребує надмірних фінансових витрат. Загальна сума витрат на реалізацію запропонованих заходів може становити близько 63,0 тис. грн. До складу цих витрат входять налаштування електронних форм обліку, навчання працівників, організація внутрішньої звітності та часткове технічне забезпечення контролю.

Очікуваний економічний ефект від реалізації запропонованих заходів становить близько 320,0 тис. грн. Основними джерелами формування цього ефекту є скорочення простоїв техніки, зменшення перевитрат паливно-мастильних матеріалів, покращення планування польових робіт, зниження непродуктивних витрат матеріальних ресурсів та підвищення якості управлінських рішень.

Особливо важливим є те, що запропоновані заходи не потребують збільшення площі земельних угідь або чисельності персоналу. Ефект досягається за рахунок кращої організації управління наявними ресурсами. Саме це відповідає основній меті роботи - удосконаленню управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності підприємства.

З економічної точки зору доцільність впровадження цифрового моніторингу підтверджується співвідношенням очікуваного ефекту та витрат. Якщо загальні витрати становлять 63,0 тис. грн, а очікуваний ефект - 320,0 тис. грн, то чистий економічний результат може дорівнювати 257,0 тис. грн. Термін окупності запропонованих заходів становитиме: $\text{Ток} = 63,0 / 320,0 = 0,20$ року.

Отже, витрати на впровадження системи цифрового моніторингу можуть окупитися менш ніж за один виробничий сезон, що свідчить про високу доцільність реалізації такого заходу.

Таким чином, впровадження цифрового моніторингу та аналітичного контролю ресурсного забезпечення є важливим напрямом удосконалення управління виробничою діяльністю СФГ «Вершина». Запропонована система дозволить підвищити прозорість використання ресурсів, скоротити непродуктивні витрати, покращити контроль за виконанням виробничих операцій та забезпечити більш обґрунтоване прийняття управлінських рішень. Її реалізація створює передумови для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу господарства та зростання прибутковості його діяльності.

3.2. Удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням та підвищення ефективності виробничої діяльності господарства

Удосконалення управління ресурсним забезпеченням аграрного підприємства потребує не лише впровадження окремих організаційних або технічних заходів, а формування цілісної системи, яка забезпечуватиме взаємозв'язок між плануванням, використанням, контролем та оцінкою ефективності ресурсів. Для СФГ «Вершина» така система має особливе значення, оскільки господарство має відносно невеликі масштаби діяльності, обмежену чисельність персоналу та водночас достатньо високий рівень навантаження на працівників і техніку.

Комплексна модель управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ «Вершина» повинна бути спрямована на забезпечення узгодженого використання земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових та інформаційних ресурсів. Її головна мета полягає у підвищенні ефективності виробництва без істотного збільшення ресурсної бази підприємства, тобто за рахунок кращої організації управління наявними ресурсами. Схема такої моделі в додатку Б.

Основними принципами побудови такої моделі мають бути системність, комплексність, економічність, оперативність, адаптивність та результативність. Принцип системності передбачає розгляд усіх ресурсів господарства як взаємопов'язаних елементів єдиного виробничого процесу. Комплексність означає одночасне врахування потреб у землі, праці, техніці, матеріалах і фінансах. Економічність передбачає орієнтацію на скорочення непродуктивних витрат, а оперативність — своєчасне отримання інформації для прийняття управлінських рішень.

У запропонованій моделі управління ресурсним забезпеченням доцільно виділити чотири основні блоки: планово-прогнозний, організаційно-виконавчий, контрольно-аналітичний та результативний. Кожен із них виконує окрему функцію, але всі вони повинні діяти як єдина система.

Для практичного впровадження комплексної моделі управління ресурсним забезпеченням СФГ «Вершина» необхідно чітко визначити управлінські заходи, відповідальних осіб, очікувані результати та показники контролю. Узагальнення цих елементів наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Комплексна модель управління ресурсним забезпеченням
виробничої діяльності СФГ «Вершина»**

Блок моделі	Основний зміст управлінських дій	Очікуваний результат	Показники контролю
Планово-прогнозний	Формування виробничої програми, планування потреби в ресурсах, складання бюджету ресурсного забезпечення	Узгодження потреб у ресурсах із виробничими цілями господарства	Виконання плану робіт, обсяг потреби в ресурсах, бюджет витрат
Організаційно-виконавчий	Розподіл працівників, техніки, ПММ, насіння, добрив і фінансових ресурсів між виробничими операціями	Підвищення організованості виробничих процесів	Завантаження техніки, використання робочого часу, своєчасність виконання робіт
Контрольно-аналітичний	Електронний облік ресурсів, моніторинг витрат, аналіз відхилень від планових показників	Скорочення непродуктивних витрат і простоїв	Витрати ПММ на 1 га, відхилення фактичних витрат від планових, простої техніки
Результативний	Оцінка ефективності використання ресурсів і фінансових результатів діяльності	Зростання прибутковості і та ефективності ресурсного потенціалу	Прибуток, рентабельність, продуктивність праці, фондівіддача

Дані табл. 3.4 свідчать, що комплексна модель управління ресурсним забезпеченням має поєднувати організаційні, економічні та інформаційно-аналітичні інструменти управління. Її впровадження дозволить перейти від ситуативного прийняття управлінських рішень до системного управління ресурсним потенціалом підприємства.

Важливою перевагою запропонованої моделі є її адаптованість до масштабів діяльності СФГ «Вершина». Вона не передбачає створення складної

управлінської структури або значного збільшення адміністративних витрат. Навпаки, модель орієнтована на раціоналізацію вже існуючих процесів управління та використання простих, доступних інструментів планування, обліку й контролю.

Практична реалізація комплексної моделі повинна здійснюватися поетапно. На першому етапі доцільно впорядкувати систему планування ресурсних потреб і сформувати єдиний календар виконання виробничих робіт. На другому етапі необхідно запровадити електронні форми обліку використання техніки, ПММ, матеріалів і робочого часу. На третьому етапі слід організувати регулярний аналіз отриманих даних і формування коротких управлінських звітів. Завершальним етапом має стати коригування планів на основі результатів моніторингу та оцінки ефективності.

Очікуваний ефект від впровадження комплексної моделі полягатиме у підвищенні продуктивності праці, зростанні фондівіддачі, скороченні витрат паливно-мастильних матеріалів, зменшенні простоїв техніки та підвищенні прибутковості діяльності. З урахуванням попередніх розрахунків, запропоновані заходи можуть забезпечити приріст прибутку, підвищення рентабельності та покращення інтегрального показника ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Таким чином, комплексна модель управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ «Вершина» є практично орієнтованим інструментом підвищення ефективності господарювання. Її впровадження дозволить забезпечити більш раціональне планування, організацію, контроль та оцінку використання ресурсів.

Розробка напрямів удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрного підприємства повинна супроводжуватися економічним обґрунтуванням їх доцільності. Це дає змогу оцінити очікуваний вплив запропонованих заходів на результати діяльності підприємства, визначити можливий приріст доходу, прибутку, рентабельності та ефективності використання ресурсного потенціалу.

Для проведення розрахунків за базу прийнято фактичні показники діяльності СФГ «Вершина» за 2025 рік. Саме 2025 рік є останнім роком досліджуваного періоду і відображає поточний рівень розвитку підприємства до впровадження запропонованих удосконалень. Вихідні дані для прогнозування економічного ефекту наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Вихідні дані для економічного обґрунтування впровадження заходів у СФГ «Вершина»

Показники	2025 р. фактично	Очікувана зміна після впровадження заходів
Площа сільськогосподарських угідь, га	465	Без змін
Середньорічна чисельність працівників, осіб	6	Без змін
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	6293,7	Зростання на 9,5 %
Виробнича собівартість, тис. грн	4344,2	Зростання лише на 5,0 %
Прибуток, тис. грн	1949,5	Зростання за рахунок приросту доходу та економії витрат
Рентабельність діяльності, %	44,87	Зростання
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1048,9	Зростання на 15,0 %
Фондовіддача, грн	1,50	Зростання на 9,3 %
Витрати ПММ на 1 га, грн	1285	Зниження на 7,0 %
Витрати на впровадження цифрового моніторингу, тис. грн	—	63,0

Дані табл. 3.5 свідчать, що прогнозні розрахунки ґрунтуються не на збільшенні масштабів господарства, а на покращенні ефективності використання наявного ресурсного потенціалу. Площа земельних угідь і чисельність персоналу залишаються незмінними, тому очікувані результати мають бути досягнуті саме за рахунок підвищення якості управління ресурсами.

Основним результатом впровадження запропонованих заходів має стати зростання чистого доходу від реалізації продукції. За умови підвищення продуктивності праці, покращення організації виробничих процесів і раціональнішого використання матеріально-технічних ресурсів очікується

збільшення чистого доходу на 9,5 %. Водночас виробнича собівартість зростатиме повільнішими темпами — на 5,0 %, що пов'язано з економією паливно-мастильних матеріалів, скороченням простоїв техніки та зменшенням непродуктивних витрат матеріальних ресурсів.

Розрахунок прогнозних основних економічних показників діяльності СФГ «Вершина» після впровадження запропонованих заходів наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Прогноз основних економічних показників СФГ «Вершина» після впровадження запропонованих заходів

Показники	2025 р. фактично	Прогноз після впровадження	Відхилення, (+/-)	Темп зміни, %
Площа сільськогосподарських угідь, га	465	465	—	100,0
Середньорічна чисельність працівників, осіб	6	6	—	100,0
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	6293,7	6891,6	+597,9	109,5
Виробнича собівартість, тис. грн	4344,2	4561,4	+217,2	105,0
Прибуток до врахування витрат на впровадження, тис. грн	1949,5	2330,2	+380,7	119,5
Витрати на впровадження заходів, тис. грн	—	63,0	+63,0	—
Чистий прогнозний прибуток, тис. грн	1949,5	2267,2	+317,7	116,3
Рентабельність діяльності, %	44,87	49,70	+4,83 в.п.	110,8
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1048,9	1148,6	+99,7	109,5
Прибуток на 1 га с.-г. угідь, грн	4192	4876	+684	116,3
Прибуток на одного працівника, тис. грн	324,9	377,9	+53,0	116,3

Як свідчать дані табл. 3.6, впровадження запропонованих заходів дозволить покращити основні економічні показники діяльності СФГ «Вершина». Чистий дохід від реалізації продукції може зрости з 6293,7 тис. грн до 6891,6 тис. грн, тобто на 597,9 тис. грн. Це зростання буде досягнуто без збільшення площі угідь і чисельності працівників, що свідчить про підвищення інтенсивності та результативності використання ресурсів.

Для узагальнення економічного ефекту від впровадження запропонованих заходів розрахуємо показники результативності інвестицій у цифровий моніторинг та удосконалення системи управління ресурсним забезпеченням. Результати розрахунків наведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Оцінка економічної ефективності впровадження запропонованих заходів у СФГ «Вершина»

Показники	Значення
Загальні витрати на впровадження заходів, тис. грн	63,0
Приріст чистого доходу, тис. грн	597,9
Приріст прибутку до врахування витрат, тис. грн	380,7
Чистий економічний ефект після врахування витрат, тис. грн	317,7
Рентабельність витрат на впровадження, %	504,3
Термін окупності заходів, року	0,20
Приріст рентабельності діяльності, в.п.	4,83

Дані табл. 3.7 свідчать про високу економічну доцільність впровадження запропонованих заходів. Загальні витрати на їх реалізацію становитимуть 63,0 тис. грн, тоді як очікуваний чистий економічний ефект після врахування цих витрат складе 317,7 тис. грн. Отже, кожна гривня, вкладена у вдосконалення системи управління ресурсним забезпеченням, може забезпечити понад 5 грн чистого економічного результату.

Рентабельність витрат на впровадження заходів визначається як співвідношення чистого економічного ефекту до суми витрат:

$$P_v = 317,7 / 63,0 * 100 = 504,3\%$$

Таким чином, економічне обґрунтування підтверджує доцільність впровадження запропонованих заходів щодо удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ «Вершина». Очікуване зростання чистого доходу, прибутку, рентабельності та продуктивності праці свідчить про практичну значущість розроблених рекомендацій і створює основу для подальшої оцінки їх впливу на ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства.

Для узагальнення очікуваних результатів впровадження запропонованих заходів доцільно порівняти фактичні показники діяльності СФГ «Вершина» за 2025 рік із прогностичними значеннями після реалізації удосконалень. Відповідні розрахунки наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Оцінка впливу запропонованих заходів на ефективність
використання ресурсного потенціалу СФГ «Вершина»**

Показники	2025 р. фактично	Прогноз після впровадження	Відхилення, (+/-)	Темп зміни, %
Площа сільськогосподарських угідь, га	465	465	—	100,0
Середньорічна чисельність працівників, осіб	6	6	—	100,0
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	6293,7	6891,6	+597,9	109,5
Виробнича собівартість, тис. грн	4344,2	4561,4	+217,2	105,0
Чистий прогностичний прибуток, тис. грн	1949,5	2267,2	+317,7	116,3
Рентабельність діяльності, %	44,87	49,70	+4,83 в.п.	110,8
Продуктивність праці, тис. грн/працівника	1048,9	1148,6	+99,7	109,5
Прибуток на одного працівника, тис. грн	324,9	377,9	+53,0	116,3
Прибуток на 1 га с.-г. угідь, грн	4192	4876	+684	116,3
Фондовіддача, грн	1,50	1,64	+0,14	109,3
Витрати ПММ на 1 га, грн	1285	1195	-90	93,0
Коефіцієнт використання техніки	0,82	0,91	+0,09	111,0

Дані табл. 3.8 свідчать, що впровадження запропонованих заходів дозволить суттєво покращити результативність використання ресурсного потенціалу СФГ «Вершина». Незмінність площі земельних угідь і чисельності працівників при одночасному зростанні доходу, прибутку та рентабельності підтверджує, що головним джерелом очікуваного ефекту виступає підвищення ефективності управління наявними ресурсами.

Найбільш відчутний позитивний вплив очікується за показником прибутку. Прогностичний чистий прибуток після впровадження заходів може зрости

з 1949,5 тис. грн до 2267,2 тис. грн, тобто на 317,7 тис. грн або на 16,3 %. Таке зростання є результатом одночасного збільшення чистого доходу та стримування темпів зростання виробничої собівартості. Якщо чистий дохід прогнозовано збільшиться на 9,5 %, то собівартість лише на 5,0 %, що свідчить про покращення співвідношення між результатами та витратами.

З метою узагальнення результатів оцінки можна розрахувати інтегральний індекс ефективності використання ресурсного потенціалу після впровадження запропонованих заходів. До розрахунку доцільно включити ключові показники, що характеризують основні види ресурсів: продуктивність праці, прибуток на 1 га угідь, фондівіддачу, рентабельність діяльності, прибуток на одного працівника, коефіцієнт використання техніки та витрати ПММ на 1 га. Для показника витрат ПММ, який має зворотний характер, індекс розраховується як відношення фактичного значення до прогнозного. Результати інтегральної оцінки наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Інтегральна оцінка зміни ефективності використання ресурсного потенціалу СФГ «Вершина» після впровадження заходів

Показники	Індекс зміни
Продуктивність праці	1,095
Прибуток на одного працівника	1,163
Прибуток на 1 га с.-г. угідь	1,163
Фондовіддача	1,093
Рентабельність діяльності	1,108
Коефіцієнт використання техніки	1,110
Витрати ПММ на 1 га	1,075
Середній інтегральний індекс ефективності	1,115

Дані табл. 3.9 свідчать, що середній інтегральний індекс ефективності використання ресурсного потенціалу після впровадження запропонованих заходів становитиме 1,115. Це означає, що загальний рівень ефективності використання ресурсів підприємства може зрости на 11,5 %. Такий результат є достатньо вагомим, оскільки досягається без збільшення земельного банку, без розширення чисельності персоналу та без значних капітальних інвестицій.

Найбільший внесок у зростання інтегрального показника забезпечують прибуток на одного працівника та прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь, індекси яких становлять 1,163. Це свідчить про те, що запропоновані заходи позитивно впливають як на трудову, так і на земельну складову ресурсного потенціалу. Водночас зростання фондівіддачі, коефіцієнта використання техніки та зменшення витрат ПММ підтверджують покращення ефективності використання матеріально-технічних ресурсів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані заходи можуть бути реалізовані поступово, без суттєвого порушення поточної діяльності господарства. На першому етапі доцільно впровадити електронний облік використання техніки та ПММ, на другому — систему календарного планування виробничих робіт, на третьому — регулярний аналітичний контроль відхилень та оцінку ефективності використання ресурсів. Така послідовність дозволить знизити організаційні ризики та забезпечити поступову адаптацію працівників до нових підходів управління.

Отже, проведена оцінка підтверджує, що запропоновані напрями удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ «Вершина» є економічно доцільними та практично реалістичними. Їх реалізація дозволить підвищити продуктивність праці, покращити використання матеріально-технічної бази, знизити витрати на одиницю земельної площі, збільшити прибуток і рентабельність діяльності. У комплексі це забезпечить підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу господарства та створить передумови для його сталого розвитку.

Таким чином, мета третього розділу досягнута: розроблено практичні напрями удосконалення управління ресурсним забезпеченням СФГ «Вершина», проведено їх економічне обґрунтування та оцінено очікуваний вплив на результативність виробничої діяльності. Запропоновані заходи можуть бути використані в практичній діяльності господарства для підвищення ефективності виробництва, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення більш раціонального використання наявних ресурсів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На підставі проведеного комплексного дослідження теми удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності аграрного підприємства за матеріалами Селянського (фермерського) господарства «Вершина» Кам'янського району Дніпропетровської області можна сформулювати такі узагальнюючі висновки та пропозиції.

1. Встановлено, що раціональний менеджмент ресурсних потоків виступає базовою детермінантою стабільного функціонування та збалансованого розвитку суб'єктів агробізнесу в нинішній економічній кон'юктурі. Земельні, трудові, матеріально-технічні, фінансові та інформаційні ресурси формують основу виробничого процесу, а якість їх планування, використання та контролю безпосередньо впливає на продуктивність праці, собівартість продукції, прибутковість і конкурентоспроможність господарства. Дослідження підтвердило, що ресурсне забезпечення доцільно розглядати не лише як сукупність наявних ресурсів, а як цілісну систему управлінських дій, спрямованих на їх раціональне формування, розподіл і використання. Поглиблений аналіз організаційно-економічного стану СФГ «Вершина» показав, що господарство має сформований виробничий потенціал і спеціалізується переважно на вирощуванні зернових, зернобобових та олійних культур. Підприємство обробляє близько 465 га сільськогосподарських угідь, а у 2025 році чисельність працівників становила 6 осіб. Упродовж аналізованого часового інтервалу масштаби землекористування суб'єкта господарювання розширилися орієнтовно на 5 %, виручка від продажів продемонструвала висхідний тренд, збільшившись із 4210,0 тис. грн до 6293,7 тис. грн, тоді як чистий фінансовий результат зріс із 1160,0 тис. грн до 1949,5 тис. грн. Зафіксовані тенденції засвідчують стійку траєкторію економічного зростання компанії та формування надійного базису для майбутньої інтенсифікації її операційних процесів.

2. Аналіз складу та ефективності використання ресурсного потенціалу показав, що СФГ «Вершина» має високий рівень залучення земельних ресурсів

до виробництва, оскільки частка ріллі у структурі угідь становить близько 97 %. Землезабезпеченість працівників у 2025 році дорівнювала 77,5 га на одну особу, що свідчить про значне навантаження на персонал і необхідність ефективного використання техніки. Структура товарної продукції підтвердила зерново-олійну спеціалізацію господарства: у 2025 році частка соняшнику становила 40,0 %, а озимої пшениці — 32,0 %. Така структура відповідає ресурсним можливостям підприємства, однак потребує чіткого планування витрат і контролю виробничих ризиків.

3. Оцінка трудових і матеріально-технічних ресурсів засвідчила підвищення ефективності їх використання. Продуктивність праці зросла з 526,3 тис. грн на одного працівника у 2021 році до 1048,9 тис. грн у 2025 році, а прибуток на одного працівника збільшився з 145,0 тис. грн до 324,9 тис. грн. Одночасно середньорічна вартість основних засобів зросла з 2950,0 тис. грн до 4185,0 тис. грн, що свідчить про поступове зміцнення матеріально-технічної бази. Фондовіддача у 2025 році становила 1,50 грн, а фондоозброєність праці — 697,5 тис. грн на одного працівника. Разом з тим виявлено резерви щодо скорочення простоїв техніки, підвищення коефіцієнта її використання та зниження витрат паливно-мастильних матеріалів. Проведений економіко-статистичний аналіз підтвердив наявність тісного зв'язку між ресурсним забезпеченням і фінансовими результатами господарства. Кореляційно-регресійний аналіз показав, що найбільш вагомий вплив на формування прибутку має продуктивність праці, а також рівень фондоозброєності та забезпеченість земельними ресурсами. Комплексна оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу засвідчила, що середній інтегральний індекс ефективності за 2021–2025 рр. становив 1,423, тобто загальний рівень ефективності використання ресурсів зріс на 42,3 %. Це підтверджує позитивну динаміку розвитку СФГ «Вершина», але водночас обґрунтовує необхідність подальшого вдосконалення системи управління ресурсами.

4. На основі результатів дослідження розроблено напрями удосконалення управління ресурсним забезпеченням виробничої діяльності СФГ

«Вершина». Запропоновано сформувати інтегровану систему планування ресурсного забезпечення, удосконалити механізм використання трудових і матеріально-технічних ресурсів, а також впровадити цифровий моніторинг та аналітичний контроль використання ресурсів. Запропоновані заходи орієнтовані не на екстенсивне розширення підприємства, а на інтенсивне підвищення ефективності використання вже наявного потенціалу за рахунок кращого планування, координації, обліку та контролю.

5. Економічне обґрунтування запропонованих заходів показало їх високу доцільність для практичного впровадження. Очікується, що після реалізації удосконалень чистий дохід господарства може зрости з 6293,7 тис. грн до 6891,6 тис. грн, прибуток — з 1949,5 тис. грн до 2267,2 тис. грн, а рівень рентабельності діяльності — з 44,87 % до 49,70 %. Витрати на впровадження цифрового моніторингу та аналітичного контролю оцінено у 63,0 тис. грн, тоді як чистий економічний ефект може становити 317,7 тис. грн. Рентабельність витрат на впровадження заходів становитиме 504,3 %, а строк окупності — близько 0,20 року.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що запропонована система удосконалення управління ресурсним забезпеченням створює практичну основу для підвищення ефективності виробничої діяльності СФГ «Вершина». Її реалізація дозволить підвищити продуктивність праці, покращити використання матеріально-технічної бази, знизити непродуктивні витрати, посилити контроль за ресурсами та збільшити прибутковість господарства. У перспективі це сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємства, підвищенню його конкурентоспроможності та забезпеченню сталого розвитку в умовах сучасного аграрного ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурляй А.П., Ульянов О.В. Управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств в умовах ринкової економіки. Економіка та держава. 2019. № 5. С. 64–69.
2. Васильєва Н.К. Економіко-математичне моделювання ефективності використання ресурсів аграрних підприємств // Агросвіт. 2019. № 23. URL: https://www.agrosvit.info/pdf/23_2019.pdf
3. Вдовенко Л.О., Тітов Д.В. Фінансове забезпечення аграрного сектору економіки України // Економіка та суспільство. 2024. № 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4177>
4. Вініченко І.І., Сорока Ю.О. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств // Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 22. С. 34–37.
5. Галанець В.В. Особливості ресурсного та фінансового забезпечення виробничої діяльності агровиробників // Економіка та суспільство. 2025. № 70. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5774>
6. Гуторов О.І. Управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств: теоретичні аспекти. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки. 2014. № 7. С. 83–91.
7. Дергачова В.В., Зимогляд А.С., Коржов Є.О. Управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки та управління. 2018. № 12. URL: <https://ape.fmm.kpi.ua/article/view/131535>
8. Державна служба статистики України. Сільське господарство України: статистичний збірник за 2022 рік. К.: Держстат України, 2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
9. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2023 рік. К.: Держстат України, 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
10. Державний аграрний реєстр. Програми державної підтримки аграрних виробників. 2025. URL: <https://www.dar.gov.ua>

11. Дідур О.В. Значення ресурсного потенціалу аграрного підприємства у забезпеченні продовольчої безпеки країни // Ефективна економіка. 2023. № 2. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua>
12. Ігнатенко М.М. Конкурентні переваги як джерела розвитку аграрних підприємств//Агросвіт. 2020. № 3. URL: <https://www.agrosvit.info/?i=0&op=1&z=3191>
13. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник. Суми: Університетська книга, 2015. 334 с.
14. Камінський А.В. Проблемні аспекти формування кадрового потенціалу аграрних підприємств у період повоєнного відновлення // Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6523>
15. Карась Ю.О. Виробничий потенціал аграрного підприємства // Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2032>
16. Ковальов Д.В. Особливості ресурсного потенціалу сільських територій // Агросвіт. 2021. № 23. С. 55–60. URL: https://www.agrosvit.info/pdf/23_2021/9.pdf
17. Кропивко М.Ф. Сучасні проблеми управління аграрними підприємствами та напрями їх вирішення. Економіка АПК. 2018. № 6. С. 45–53.
18. Кустріч Л.О. Стратегічне управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств: монографія. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2017. 440 с.
19. Кучер А.В. Економічний механізм раціонального використання земельних ресурсів аграрних підприємств: монографія. Харків: ФОП Бровін О.В., 2019. 392 с.
20. Лузан Ю.Я. Ефективність функціонування аграрного сектору економіки України та напрями її підвищення. Економіка АПК. 2017. № 1. С. 6–16.
21. Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф. Організаційно-економічна модернізація аграрного виробництва в Україні. К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. 296 с.

22. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Розвиток аграрного підприємництва і сільських територій в умовах трансформаційних змін. Економіка АПК. 2021. № 6. С. 6–17.
23. Мазур К.В. Управління виробничими ресурсами аграрного підприємства в умовах цифровізації економіки. Економіка та суспільство. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua>
24. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: підручник. Суми: Університетська книга, 2012. 864 с.
25. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2023–2030 роки. К.: Мінагрополітики України, 2023. URL: <https://minagro.gov.ua>
26. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 504 с.
27. Пальчик І. М. Особливості застосування логістики в управлінні ефективністю виробництва / І. М. Пальчик // Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації : матеріали 8-ї наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (Дніпро, 02-06 листоп. 2020 р.) / ДДАЕУ; ДАНО. – Дніпро : ДДАЕУ, 2020. – Т. 2. – С. 44-45. – Режим доступу : <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/4288>
28. Пальчик І. М. Управління логістичною діяльністю підприємства. Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі : матеріали Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Дніпро, 20 верес. 2022 р. Дніпро, 2022. С. 114–115. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/5bdc1852-872f-43c7-8343-b4ebbc530687/content#page=114>
29. Пальчик І.М., Турова Л.Л., Литвишко Л.О. Цифровізація управління бізнес-процесами підприємств аграрного сектору // Економіка та держава. 2023. № 11. С. 84–89.

30. Петриченко В.Ф., Корнійчук О.В. Сталий розвиток аграрного виробництва в Україні: ресурсний аспект. Вісник аграрної науки. 2022. № 3. С. 5–15.
31. Савенко О. А., Пальчик І. М. Менеджмент витрат підприємств аграрного бізнесу.// Агросвіт. 2026. № 4. С.125–130. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.4.125>
32. Саламін О.С. Актуальні проблеми формування та ефективного використання ресурсів сільськогосподарських підприємств // Економіка та суспільство. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3996>
33. Сітковська А.О. Конкурентоспроможність аграрних підприємств у контексті використання ресурсного потенціалу // Агросвіт. 2019. № 24. С. 82–88. URL: https://www.agrosvit.info/pdf/24_2019/15.pdf
34. Соколюк К.Ю. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 18–19. С. 88–93.
35. Степаненко С.В. Ресурсний потенціал аграрних підприємств: елементи та особливості їх поєднання в сучасних умовах // Економіка та держава. 2021. № 12. С. 61–66.
36. Стратегічне управління маркетингом та економічною ефективністю ресурсозбереження аграрних підприємств в умовах мотиваційних ризиків та диджиталізації / В. В. Писаренко та ін. Актуальні проблеми економіки. 2025. №3 (285). С. 246–263. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/03/3.25._topic_Volodymyr-Pysarenko-Tetiana-Kolesnyk-Nadiia-Bahan-Ihor-Palchyk-246-263.pdf (дата звернення: 30.05.2026).
37. Суліма Н.М. Формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах інноваційного розвитку // Економіка та суспільство. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4099>
38. Томашук І.В., Гончарук І.В. Ресурсний потенціал сільських територій: стан та напрями зміцнення: монографія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2022. 334 с.

39. Ульяновченко О.В., Лелюк Н.Є. Стратегічне управління ресурсним потенціалом аграрного сектору економіки // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. № 1. URL: <https://fkdn.net.ua/index.php/fkd/article/view/3483>
40. Харченко Т.О. Інтеграція ресурсної концепції в систему управління сільськогосподарським підприємством // Економіка та суспільство. 2026. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/8132>
41. Шевченко А.В. Ресурсний потенціал аграрних підприємств як основа інноваційної диверсифікації // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2025. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/261>
42. Dziamulych M., Shmatkovska T., Gordiichuk A. Resources management of agricultural enterprises: a case study of Volyn region // Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2023. Vol. 23. № 1. URL: <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20230166277>
43. Shebanina O., Kormyshkin Y., Burkovska A. Economic planning at agricultural enterprises: Ukrainian experience // Agricultural and Resource Economics. 2023. Vol. 9. № 1. URL: <https://are-journal.com/are/article/view/759>
44. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 – December 2023. Washington, DC: World Bank, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>

ДОДАТКИ

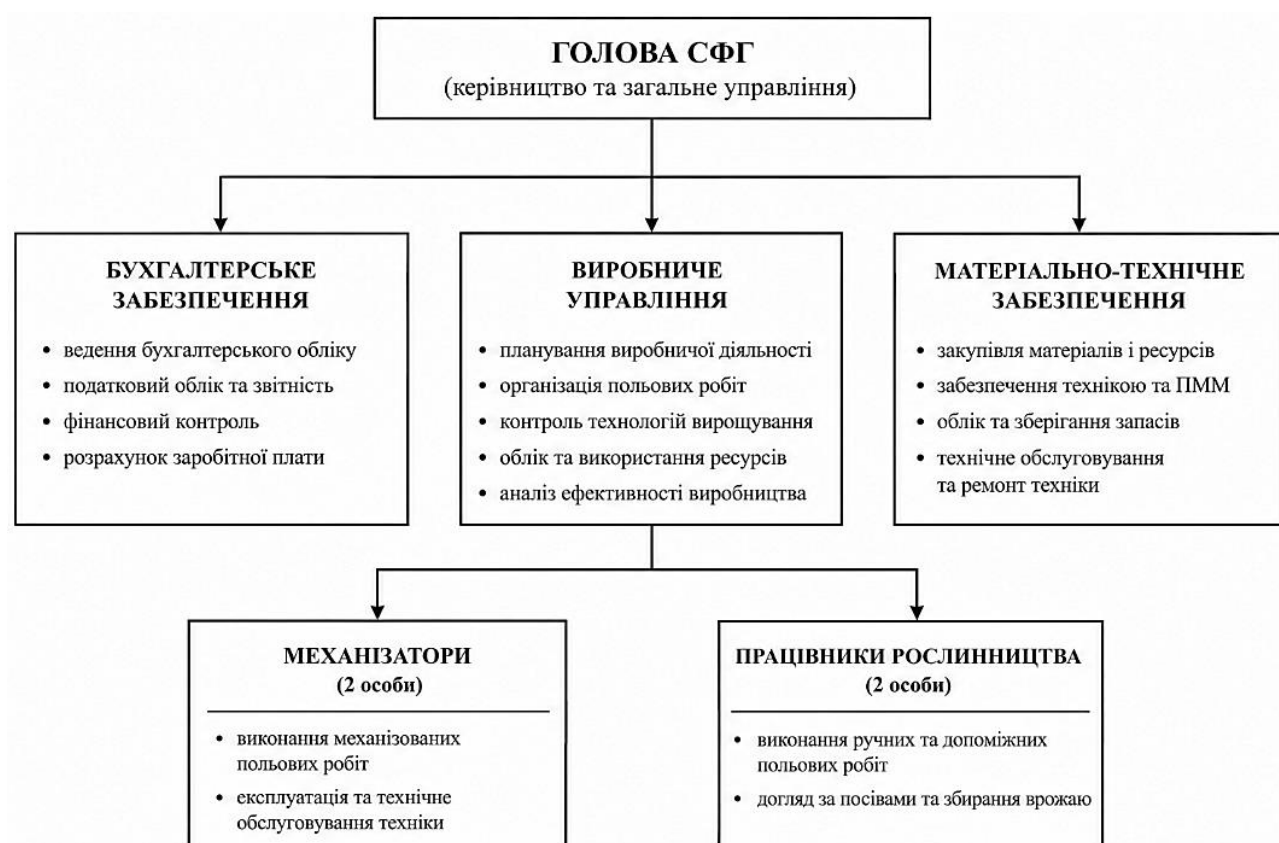
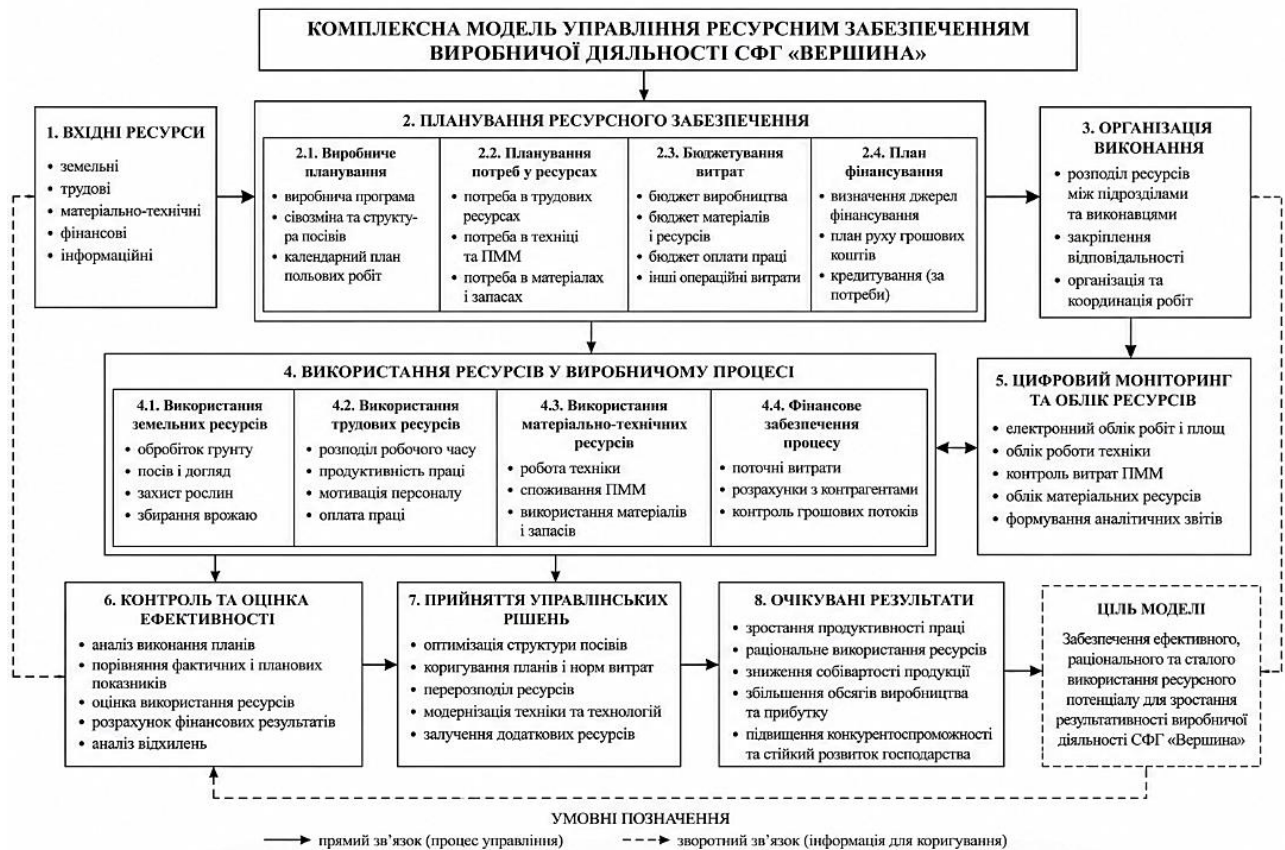

Рис. А1. Організаційна структура управління СФГ «Вершина»

**Рис. Б1. Комплексна модель управління ресурсним забезпеченням
виробничої діяльності СФГ «Вершина».**